Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ. БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 237 (16460) | 1983 оной октябриин 15, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ

АРАДАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЫН ЭРХИМ ШАНАРТАЙ ЭД БАРАА ЕХЭЭР ҮЙЛЭДБЭРИЛЭН ГАРГАХЫН ТҮЛӨӨ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨ ДЭЛГЭРҮҮЛХЭ ТАЛААР ИВАНОВСКА Ф. Н. САМОЙЛОВОЙ НЭРЭМЖЭТЭ ПУМААЖАН БҮДЭЙ КОМБИНАДАЙ, МОСКВАГАЙ ГУТАЛАЙ ҮЙЛЭДБЭРИИН «ЗАРЯ» НЭГЭДЭЛЭЙ, ДМИТРОВСКЭ ҮЙЛЭДБЭРИИН ОЕДОЛОЙ «ЮНОСТЬ» НЭГЭДЭЛЭЙ, ВОРОШИЛОВГРАДСКА КПСС-эй XXV СЪЕЗДЫН НЭРЭМЖЭТЭ ТРИКОТАЖНА ФАБРИКЫН, ҮЙЛЭДБЭРИИН «УРАЛМАШ» НЭГЭДЭЛЭЙ, МЕБЕЛЬ БҮТЭЭДЭГ «ВИЛЬНЮС» КОМБИНАДАЙ КОЛЛЕКТИВҮҮДЭЙ ҮҮСХЭЛ ТУХАЙ

Арадай хэрэглэмжын эрхим шанартай эд бараа ехээр үйлэдбэрилэн гаргахын түлөө социалис мүрысөө орон доторoo үргэнөөр дэлгэрүүлхые уряалаад, 1984—1985 онуудта дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаhан РСФСР-эй Текстильнэ промышленностиин министерствын Ивановска Ф. Н. Самойловой нэрэмжэтэ пумаажан бүдэй комбинадай, Москвагай гуталай үйлэдбэриин «Заря» нэгэдэлэй, РСФСР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствын Дмитровскэ оёдолой үйлэдбэриин «Юность» нэгэдэлэй, Украинын ССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствын Ворошиловградска КПСС-эй XXV съездын нэрэмжэтэ трикотажна фабрикын, Хүндэ ба транспортна машина бүтээлгын министерствын үйлэдбэриин «Уралмаш» нэгэдэлэй, Литвагай ССР-эй Мебельнэ ба модо болбосоруулгын промышленностиин министерствын мебель бүтээдэг «Вильнюс» комбинадай коллективүүдэй үүсхэлые КПСС-эй Центральна Комитет hайшааба.

Энэ патриотическа үүсхэл хадаа бүтээн гаргаhан продукциингаа шанарые али бүхы талаарнь дээшэлүүлхын түлөө хүдэлөөндэ шэнэ эршэ олгохо, совет арадай hуудал байдалые саашадань улам hайжаруулхын тула КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулха талаар ажалша коллективүүдэй хүсэл эрмэлзэл болоно гэжэ КПСС-эй ЦК тоолоно.

Мүнөөнэй эрхим hайн шанартай, түхэл дүрсэтэй арадай хэрэглэмжын эд бараа ехээр гаргахын түлөө социалис мүрысөө хүдэлмэришэдэй, бригадануудай, цехүүдэй, предприятинуудай болон үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй дунда үргэнөөр дэлгэрүүлхэ талаар эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри ябуулхыень союзна республиканuудай Компартинуудай ЦК-нуудта, партиин крайкомуудта, обкомуудта, горкомуудта, райкомуудта, партийна эхин организацинуудта, союзна болон автономито республиканuудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, ВЦСПС-тэ, ВЛКСМ-эй ЦК-да, министерствэнүүд болон албан зургаануудта дурадхагдаа. Эд бараанай ассортимент ба шанарые саашадань hайжаруулха, тэдэнние ехээр гаргаха, үргэнөөр хэрэглэгдэдэг эд бараа, эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэ талаар нэмэлтэ нөөсэнүүдые бэдэрэн олохын тула предприятинуудай, эрдэм-шэнжэлэлгын, конструкторска, модельнүүдые зохёодог эмхинүүдэй коллективүүдэй хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлэн табиха, Фабрика болон заводойнгоо тамгын нэрэ хүндын түлөө үндэр ехэ харюусалгатай, мэргэжэлэй омогорхолтой байлгын мэдэрэл предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ хүмүүжүүлхэ.

Социалис мүрысөөндэ коллективүүдэй туйлалтануудые саг үргэлжэ харуулжа байхыень, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлхыень, предприятинуудай хүдэлмэридэ үргэнөөр хамааралсахыень, тэдэнэй ажал ябуулгые бүри шадамар hайнаар харуулхыень, арадай хэрэглэмжын эд бараанай шанарые дээшэлүүлхын, тэдэнние ехээр үйлэдбэрилэн гаргахын түлөө тэмсэлдэ ажалшадай зохёохы үүсхэл эдэбхи хүгжөөлгэдэ нүлөөлхыень газетэнүүд болон журналнуудай редакцинуудта, телевидени ба радио-дамжуулгын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ даалгагдаа.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА — 83

НЭГЭ ХҮН ШЭНГЕЭР

Бодото тарияаша зон хэр угhaa хойшо ерэхэ ургасын үндэhэ hуури болохо үрэhэн тухайгаа бүри эртэ намарhaa эхилжэ hанаагаа табидаг, тарая хуряалгын халуун хүдэлмэриин үедэшье түрүүшын ээлжээндэ үрэhээл бэлдэхэ гэжэ оролдодог ааб даа. Тиигээд үрэhэн болгогдохо тараягаа hайса эдеэшүүлжэ, эгээл hайн шанартайгаар хуряажа абадаг, тэрэ дары хиидхэжэ, hолсомо hошын бутархайhaa, шорой шохойhoo сэбэрлэдэг, амбаартаа оруулжа наринаар хадагалдаг заншалтай гээшэ.

Эгээл тиимэhээ мүнөөшье тараянай болон бусад ургамалнуудай үрэhэ ургуулдаг бригадынхидай харюусалга айхабтар ехэ байна. Ерэхэ жэлдэ элбэг баян ургаса абаха хэрэг үрэhэ ургуулагшадай оролдосотой, бодомжотой нарин ажалhaa [illegible] дулдыдаха бшуу.

Манай нэгэдэхи тракторно-тараян ажалай бригада эрхим шанартай, hайн сортын үрэhэ ургуулжа, тэрээгээр ажахыгаа гүйсэд хангаха ёhотой юм. Бидэ энэ жэлдэ түрүүшынхеэ хамтын подрядай гэхэ гү, али ажалай түлөөhэ ургуулhан ургасынгаа зэргээр абаха гуримаар хүдэлжэ эхилээбди. Байгша ондо бүхыдэнь 1405 гектарта ороohото ургамалнуудые, тэрэ тоодо 767 гектарта шэниисэ, 800 шахуу гектарта сбёос, ешмээн агротехническэ таатай болзорто, hайн шанартайгаар тариhан байнабди.

Энэ жэлдэ зундаа-намартаа хүйтэншэг, ходо хура бороотой байжа, тараянай эдеэшэлгые зарим тэды гэдэргэ татаа. Хэрбээ энээнhээ урагша тараян гол түлэб августын hүүл багаар, сентябриин эхеэр ехэнхидээ эдеэшэжэ, амяарлан хадагдахаар болсод байдаг hаа, энэ жэлдэ аяар сентябриин тэн болотор ургасымнай зарим хубинь ногоон зандаа байгаа. Энээнhээ боложо, хадалга, хуряалгаяа урдынхиhaa 13—15 хоногоор хожом эхилхэ баатай болообди. Ондоо аргагүй байгаа. Үрэhэн болгогдохо тарияа ногоон зандань сабшахада ороohонойнь үрэhэн болохо шанарынь муудаха бшуу. Тиимэhээ тараянай эдеэшэхые хүлеэн татажа, сентябриин тэнгэhээ хойшо тэрэнээ амяарлан хадажа эхилээбди.

Мүнөө бүхы тараямнай амяарлагдан хадагдажа, баал болгогдонхой. Илангаяа сентябриин 20 гаранаар хура бороогой ходо орожо байхада сабшалгаяа бүришье түргэдхэhэн байнабди. Юуб гэхэдэ, эдеэшэhэн тараян удаан ургаатая hуубал, ороohониинь бороо, hалхинда айран hуужа, гээлтэдэ ехээр орожо болохо ха юм. Удаань тараягаа баал болгоод байхадамнай баhа шииг нойтон ехэ ороод, хуряалгые зарим тэды hаатуулаа.

Хэды иимэ бэрхэшээлтэй байдалай тохёолдсошье hаань, манай бригадын механизаторнууд үдэр hүниие илгангүй хүдэлнэ. Мүнөө диилэнхидээ шэнээргэ СКД-5, СКД-6 түхэлэй долоон комбайн баалнуудые суглуулан сохижо байна. hүүлэй мэдээгээр 1000 гаран гектарай тараян хуряагдажа, тоог дээрэмнай 26 мянга үлүүтэй центнер хүрэнгын ороohон буугаа. Ондоогоор хэлэбэл, гектар бүриhөө дунда зэргээр 25—26 центнер ургаса абтана. Сэбэр паар дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулаад тариhан газарhaaмнай гектарай 30 центнер хүрэтэр шэниисэ гаража байна.

Бригадада диилэнхидээ дүршэл шадабари ехэтэй механизаторнууд хүдэлдэг. Тусхайлбал, тракторист-комбайнер мэргэжэлтэй В. Д. Тихонов гэгшэд арба hайса гаран жэлдэ ороohо тарая ургуулнад. Тиимэhээ таряалан дээрэ арбан хургандал адли мэдэхэ болоhон зон гээшэ. Мүнөөшье хэгдэдэг бүхы хүдэлмэриие тэдэнэр хуряалга дээрэ бүтээсэ ехэтэй, эрхим шанартай ажалаараа шалгарна. Түрүү комбайнер Виктор Антонов залуу туhалагша Михаил Бахаревтай хоюулан агрегадаараа 4000 центнер тарая сохёо. Дүршэлтэй комбайнер бүхэн хажуудаа залуу хүбүүдые абажа ябаад, мэргэжэлдээ hургана.

Долоон комбайнай сохиhон ороohые К-700 түхэлэй нэгэ трактор, хоёр автомашина hаадгүй зөөжэ үрдинэ. Жэшээнь, тракторист И. М. Ступлев хоёр ехэ тэргэтэй К-700 түхэлэй трактораар ороohо зөөхэдөө, нэгэ доро арба гаран тонно тарая абаашана. Тиихэ үедэнь поли дээрэ орхиhон нүгөөдэ тэргэ соонь комбайнууд ороohоёо, адхажа байдаг. Тиигэжэ нэгэ К-700 түхэлэй трактор 4—5 комбайниие hаадгүй хангана бшуу. Энээнэй ашаар комбайнуудай бункерээ ороohоор дүүргэжэрхёод, автомашина хүлеэжэ миин байха ушар үзэгдэхэеэ болёо. Хэн комбайнерай хэды шэнээн ороohо трактораа тэргэ соо адхаhаниинь тусхай талоноор тоологдодог.

Байгша ондо бидэ ехэнхидээ «Бурятская-34», «Бурятская-79» сортын шэниисын 20 гара мянган центнер үрэhэ бэлдэхэ, арба үлүүтэй, мянган центнер эрхим шанартай ороohо гүрэндэ худалдаха даабаритай зомди. Мүнөө түрүүшын 10 мянга гаран центнер тараян бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаа, мүн тэды шэнээн ороohон үрэhэндэ хаагдаад байна.

Н. МИТРОФАНОВ,
Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой нэгэдэхи тракторна бригадын бригадир.

ЗАЛУУШУУЛ ШАЛГАРНА

Хабарhaa нааша оролдожо ургуулhан ороohото ургамалнуудайнгаа ургасые гээлтэ хоролтогүйгөөр сүм хуряажа абахаар дэлгэрhэн гэмсэлдэ Владимир Чернецкий Александр Беляев хоёрой агрегат онсо шалгарна. «Прибайкалец» колхозой комсомол-залуушуулай дурсагдагша агрегадууд үнгэрhэн зургаан үдэрэй туршада хамагhaa ехэ ороohо суглуулжа, тараянай тоог дээрэ эльгээгээ юм. Тиихэдэ Леонид Каплин, Николай Бухаров гэгшэдэй ажалладаг хуряалгын нүгөөдэ агрегат баhал урагшатай. Эртэ үглөөнhөө hүниин тэн болотор ээлжэлэн ажалладаг эдэ агрегадууд тарая хуряалгын эхиннhээ хойшо социалис мүрысөөндэ онсо эрхимлээ юм.

Тус колхоздо тарая хуряалгын хажуугаар силос дараха хүдэлмэри үргэлжэлhөөр. Ажахын тэжээл бэлэдхэгшэд мүнөө рапс сабшажа силос болгон дарана.

П. ХАЛТАНОВ.
Прибайкалиин район.

УРМАШАНХАЙБДИ

Намда Могой-Горхон гэжэ газарта 40 гектар участок даалгагдаhан юм. Нёдондо эндэhээ тиимэшье hайн ургаса хуряажа абаагүй hэм. Мүнөө жэлдэ «хоёрдохи хилээмэ» ургуулжа түсэбөө дүүргэхын түлөө аhала оролдооб. Гектар бүриhөө зуу шахуу центнер хартаабха абааб.

Ургуулhан хартаабхаяа сентябрь hарада хүдэлмэриин 11 үдэрэй туршада гээлтэ хоролтодо оруулангүй, hайн шанартайгаар суглуулжа абаабди. Звенодомни 3 комбайн үгтэhэн байгаа. Трактористнууд болон машинистнүүдээр Андрей, Владимир болон Даша Хартаевтан, Баир Молонов, Даша-Нима Сыдеев гэгшэд хүдэлөө. Техникэмнай эбдэржэ hаатаагүй. Манда мүн лэ Улаан-Үдын технологическа институтай студентнээр ехээр туhалаа. Автомашинын жолоошод Федор Зарбаев, Андрей Ошоров гэгшэд малтагдаhан хартаабха түргөөр зөөгөө.

Участок дээрэhээ бүхыдэнь 3360 центнер хартаабха суглуулжа абаабди. Энээнэймнай 2000 центнерыень гүрэндэ тушаагдаа. Харин 1000 шахуу центнерыень hайнаар илгажа, үрэhэндэ адхаабди.

Д. ХАРТАЕВ,
Түнхэнэй совхозой хартаабхашан.

ГЕКТАРhAA — 36 ЦЕНТНЕР

Энэ жэлэй тарая хуряалгын халуун ажалай түлэг дундаа орьёлон бусалжа байха үеэр Хүрбын совхозой таряалан дээгүүр нэгэтэ бэшэ ябагдаа. Үндэр аад, угаа бүшэмэгөөр ургаhан тарлан алтан залаагаа даажа ядан, бишыханшье hэбшээнэй болоходо, далай шэнгеэр миралзан долгилжо, уран зураг мэтэ үзэгдэй байхыень харахада ямар hайхан бэ.

— Манай Хүрбын голдо районой бусад ажахынуудта орходоо эртэшэг хүйтэрдэг юм. Заримдаа августын эхин багаар намарай ольбоной амисхал үзэгдоед, эдеэшээдүй тараяе хүлдөөжэрхихэеэ ядадаггүй. Энэшье зундаа урда жэлнүүдэйхи мэтэ хүйтэншэг аад, хура бороо элбэгтэй байгаа. Тэрээнhээ болoжо, тараян саг соогоо эдеэшээгүй. Тиин ороohото ургамалнуудаа бэшэ совхозуулайхида орходоо оройтожо хадаhан байнабди. Гэбэшье ургаса аhала hайн, — гэжэ совхозой директор Н. К. Дубинин хэлэнэ.

Энэ ажахы 2050 гектар ороohото ургамалнуудтай hэн. Тэрээнhээ адаг 26 мянган центнер ороohо сохижо абахань гэхэ гү, али багсаамжалхада, гектар бүриhөө дунда зэргээр 16,3 центнер лаб хуряагдахань. Энэ ехэ амжалтада ажахын механизаторнуудай, илангаяа совхозой ахамад агроном коммунист Н. Р. Евсеевэй оруулhан хубита ехэ гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Энэ удаа hүүлшын гектарнуудай ургасын хадагдажа байха үеэр эндэ хүрөөбди.

Совхозой түб hууриhaa зүүлжээ арбаад километрэй зайда оршодог Бэлшэр гэжэ нютагай таряалан дээрэ шэниисэ тариhан 36 гектар полиин ургасые найман комбайн хадажа ябаба. Баалнуудайнь үдхэншье гэшэнь аргагүй. Эндэ хүдэлжэ байhан комбайнернууд Анатолий Еронтьев, Владимир Рачинский, Зоригто Доржиев, Дмитрий Аносов болон бусад үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллана. Тэдэнтэй уулзажа хөөрэлдэхэдэ иигэжэ мэдүүлбэ:

— Унаhан малгайгаа абаха сүлөөгүй гэхээр хүдэлхэ саг болоод байна. Энэ полиин ургасань ёhоор hайн даа. Гектар бүриhөө 35 центнер ороohон абтаха бэшэ гү? Харыт өөрөө. Ямар hайнаар эдеэшээ гээшэб. Алтаран байнал. Одоол эрхим шанартай хүрэнгын өөрын үрэhэ сохижо абахамнай.

Энэ поли дээрэ хабар «Бурятская-79» (элита) гэhэн сортын үрэhэн таригдаhан байна. Эндэhээ абтаhан ороohые шэгнэн согсолоод байхада, гектар бүриhөө 36,7 центнер ургаса хуряагдаhан болобо. Энэнь район соо эгээл эрхим үрэ дүн гэжэ тоологдоно.

Совхозой тарая хуряалгын хүдэлмэридэ хабаадалсажа байhан Үдын автотранспортна предприятиин коммунист Иван Скворцовой толгойлдог бригадын шофернууд Сергей Мартынов, Федор Арефьев, Александр Машанов гэгшэд таба хоноод лэ согсологдожо байhан социалис мүрысөөнэй дүнгөөр ходо шалгаржа, мүнгэн шанда, магтаал hайшаалда хүртэдэг.

Иигээдшье Хүрбын голдо тарая хуряалга дүүрэнтэбэ. Совхоз энэ жэлэй ургасаhаа 2000 центнер ороohо гүрэндөө тушаахаар шиидэнхэй. Энэнь хоёр жэлэй түсэб болоно. Гадна зээлеэр абаhан 1650 центнер ороohон бусаагдаха юм. 6000 центнерhээ бага бэшэ ороohон ерэхэ жэлэй тарилгын хүрэнгэдэ хаагдахаар хатаагдажа, сэбэрлэгдэжэ байнхай. Юрэдөө ороohоной тоог дээрэ хэхэ юумэн одоо ехэ даа.

Манай корр.
Хориин район.

ХАНИ БАРИСААНАЙ УУЛЗАЛГАНУУДАЙ НЭГЭ ҮДЭР

УЛААН-БААТАР. Октябриин 14. (Телефоноор абтаа). Монгол-совет хани барисаанай гансаханшье үдэрые абажа харабал, хэды олон үйлэ хэрэгүүдые багтаана гээшэб. Түргэн бэшэгдэhэн бишыхан репортаж соо бүхы хэмжээ ябуулгануудые бултыень хуряангыгааршье дурдажа баархаар бэшэ. Олон hонин ушарнууд, МНР-тэ үнгэргэгдэжэ байhан СССР-эй үдэрнүүдтэ хабаадагшадтай хөөрэлдөөнүүд, монгол нүхэдтэй уулзалганууд гэхэ мэтэ дэбтэр соо үлэнэ.

Тус мэдээсэл соо имагтал нэгэ үдэрэй үйлэ хэрэгүүд тушаа хөөрэе.

Совет наукын болон соёлой байшан соо хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр болобо. Хоер ороной хүдөө ажахын элдэб hалбаринуудай хүгжэлтын холын хараата түсэбүүд болон гол шухала асуудалнууд тухай удаан хөөрэлдөөн болоо. КПСС-эй Буряадай обкомой хүдөө ажахын таhагые даагша Б. Н. Николаев, Буряадай хүдөө ажахын институдай эрдэмтэд, МНР-эй Хүдөө ажахын министерствын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, монгол эрдэмтэд энэ уулзалгада хабаадаа.

МНР-тэ үнгэргэгдэжэ байhан СССР-эй үдэрнүүдэй эхинhээ хойшо «Буряадай АССР-эй экономико болон соёл болбосорол», «Буряадай АССР-эй уран зурагай искусство» гэhэн выставкэнүүдэй павильонуудта улаанбаатарайхид, Монголой ниислэл хотын айлшад, харин аяншалагшад олоороо ерэжэ ороно. Монголой оперо болон баледэй театр соо дирижёрнууд — РСФСР-эй арадай артист И. Ю. Айзнкович, Буряадай АССР-эй арадай артист М. Л. Балдаев гэгшэд монгол коллегэнүүдтэеэ уулзаа. «Ард» гэжэ кинотеатр соо Буряад орон тухай фильмнүүд харуулагдана. Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай түрүү артистнууд Монголой Арадай-Революционно армиин офицернүүдэй байшан соо концерт харуулаа.

«Уласхоорондын политикын гол шухала асуудалнууд» гэжэ лекториин «түхэреэн столой» зүблөөн дээрэ Буряадай багшанарай институдай кафедрануудые даагшанар — профессор Д. Б. Улымжиев, доцент Д. Д. Очиров, Буряадай телевидени болон радио дамжуулгын гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат А. С. Серебряков гэгшэд элидхэлнүүдые хээ. Тус зүблөөн хадаа монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй түбэй соведэй, монголой эрдэм дэлгэрүүлгын бүлгэмэй болон совет наукын ба соёлой байшангай үүсхэлээр эмхидхэгдэhэн байна.

Буряадай хүдөө ажахын институдай эрдэмтэ Ю. А. Тарнуевта энэ үдэр удаахан саг соо hанагдаха байха. «Гачуурт» гэжэ гүрэнэй ажахыда лекци уншахаяа ошоhон хойнонь Москвahaa тэрэнэй нэрэ дээрэ телеграмма абтаа ха юм. Ветеринарна эрдэмэй докторой нэрэ зэргые олохын тула хамгаалhан диссертациень СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Аттестационно дээдэ комисси баталба гэжэ телеграмма соо хэлээтэй байгаа. Тиигэжэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр эрдэмтэдэ хоёр дабхар баяр асараа.

МНР-тэ үнгэргэгдэжэ байhан СССР-эй үдэрнүүд тушаа Монголой газетэнүүд ехээр бэшэнэ, радиогоор, телевиденеэр дамжуулна. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. С. Семенов, КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь А. А. Бадиев, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. С. Берещинов түрүүтэй Совет Буряадай делегациин Эхэ орондоо бусаhан тухай, «Байгал» ансамблиин болон оперо болон баледэй театрай бүлэг артистнарай МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан тухай «Үнэн» газетэ октябриин 13-да барлагдаhан номер соогоо бэшэнэ. Монголой профсоюзай түбэй соведэй орган болохо «Хөдөлмөр» гэжэ газетэ Буряадай уран зурагай искусствын выставкэ тухай рецензи толилоо. «Залуучуудын үнэн» гэжэ газетын хуудаhанда уласхоорондын конкурсын лауреат, дуушан Г. Шойдагбаева тухай бэшэгдэнэ. «Улаан-Баатарын мэдээ» гэжэ городской газетын хуудаhанда РСФСР-эй арадай артист Д. Дашиевтай хэhэн хөөрэлдөөн толилогдоо. Манай дуушанай hайхан аялга Улаан-Баатарай хүн зондо угаа ехээр hайшаагдаа гэжэ тэмдэглэе.

Октябриин 13-да МНР-эй Зэбсэгтэ Хүсэндэ туhалалгын бүлгэмэй түбэй соведэй түрүүлэгшэ, Советскэ Союзай болон МНР-эй Герой, түрүүшын монгол космонавт, полковник Жугдэрдэмидийн Гуррагча хүдэлмэриингөө кабинет соо бүлэг журналистнартай уулзажа, удаан хөөрэлдэhэн байна. Телевизионно журналистнууд А. Серебряков, М. Дегтярев, фотокорреспондент Г. Егерь гэгшэд киногой миндаhан дээрэ буулган абаhан байна. Нүхэр Ж. Гуррагча газетын уншагшадта бэлэг болгон өөрынгөө дүрые гар табилгатайгаар үгөө.

Буряадай автономито республикын ажалшадта, бүхы совет хүнүүдтэ зол жаргал, амгалан байдал хүсэжэ хэлэhэн Гуррагчагай үгэнүүдээр Улаан-Баатарhaa хэгдэhэн репортажаа түгэсхэхэ дуран хүрэнэ. Дарханай болон Сүхэ-Баатар хотын hурагшадтай болохо уулзалганууд бидэниие хүлеэнэ.

Ч. ГОМБОИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. Цеденбал түрүүтэй Монгол ороной хүтэлбэрилэгшэд Буряадай выставкые хаража байна.

Г. ЕГЕРИИН фото.

АЖАЛДАА КОММУНИС ЁҺООР ХАНДАХЫН ТҮЛӨӨ

ХҮДЭЛӨӨНЭЙ 25 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ЕРЭЭДҮЙ ТЭЭШЭ ДАБШАҺАН ХҮДЭЛӨӨН

АЖАЛДАА коммунис ёһоор хандахын түлөө олониитын хүдэлөөнэй мүндэлһэн сагһаа хойшо эгсэ 25 жэл үнгэрбэ. Олониитын хабаадалгатай, ажалай гайхамшаг дэбжэлтэ үүсхэһэн имэ хүдэлөөндэ манай ороной бодото социалис ажабайдал илан мандаһан, үндэһэ һуурииe табиһан байна бшуу. Коммунис ажалай түрүүшын бригадые Московско түмэр харгын Москва-Сортировочно станциин хүдэлмэришэд байгуулһан юм. «Коммунис ёһоор хүдэлмэрилхэ, ажаһууха» гэһэн түгэлдэр уряатай энэ шэнэ хүдэлөөн хадаа хүн бүхэндэ тон ойлгосотой, хүн бүхэнэй уг зорилгые тоб байса тодорхойлһон байна. Ажал, һуралсал ба ажаһуудалые нягтаар холбон нэгэдүүлһэн тус хүдэлөөн хүнэй ажабайдалда, ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ эди шэдитэй хүсэн болон дэлгэрээ.

Мүнөө манай республика дотор ажалдаа коммунис ёһоор хандахын түлөө тэмсэлдэ 243 мянганһаа дээшэ хүнүүд хабаадана. Промышленностьда, хүдөө ажахыда, барилга болон транспорт дээрэ, хэлхеэ холбооной, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинуудта ажалладаг 104 мянга шахуу эрхимэй эрхим хүдэлмэрилэгшэд «Коммунис ажалай ударник» гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Тэдэнэр коллективэй, социалис общественын аша туһын түлөө гүн эрмэлзэлтэйгээр урагшаа дабшана. Тиихэдэ гурба мянга шахуу бригаданууд, 1234 цех, участок болон фермэнүүд, 29 предприяти ба эмхи зургаанууд «Коммунис ажалай коллектив» гэһэн нэрэ солоор суурхана.

Коммунис ажалай коллективтэ ажалай бүтээсэ ходо дээшээ, үйлэдбэриинь байдал болбосон түхэлтэй байдаг. Тэндэ научно-техническэ дэбжэлтые хурдадхаха талаар гүнзэгы аад, онсо шэнжэтэй хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэнэ, үйлэдбэри хүтэлбэрилгэдэ ажалшад олоороо хабаадана. Шанга журам, хани нүхэсэл, зохёохы ажалай амисхал — нимэ коллективэй онсо шэнжэнь шуу. Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай, Тимлюйн цементын заводой, «Бурятгеология» нэгэдэлэй Түбэй лабораториин, Хужарай геологическа партиин болон бусад хэдэн коллективүүд үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Коммунис ажалай коллектив гэһэн нэрэ соло нарин сэмбын комбинадта 1961 ондо олгогдоһон бэлэй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо тус коллектив энэ нэрэ зэргээ жэл бүри батадхажа, нэгэтэшье алдажа үзөөгүй. Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, мүрысөөнэй гурим, заншал сахиха талаар баян дүй дүршэл энэ комбинадта тогтонижонхой юм. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид бэелүүлхэ зорилгоор «Үсөөн хүнүүдтэйгээр түсэб дүүргэхэ!» гэһэн уряа доро олон түхеэрэлгэ дээрэ ажаллаха эрмэлзэлтэй хүдэлөөн эндэ дэлгэрэнхэй. Энээнние коммунис ажалай ударнигууд үүсхэһэн байна бшуу. Щекинскэ онол арга үйлэдбэридөө нэбтэрүүлһэн тус предприяти бүхы дээрээ нэгэ жэгдээр хорин жэлэй туршада хүдэлжэ байдаг. Шэнэ техникэ, технологи нэбтэрүүлгэ, хүндэ хүдэлмэрине оньһожоруулга, социально-ажаһуудалай асуудалнуудые урагшатайгаар шиидхэлгэ социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэг хангана.

Ноһо илгалгын үйлэдбэриин коммунис ажалай коллектив комбинадта дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй манлайда ябана. «Ажалай ба үйлэдбэриин журам нэгэтэшье хазагайруулангүй хүдэлмэрилхэ» гэһэн мүрысөөе тус коллектив үүсхээ һэн. 1982 ба 1983 онуудай туршада энэ коллективтэ ажалай журам эбдэһэн нэгэшье ушар үзэгдөөгүй. Дүрбэн жэлэй түсэб арбан хүдэлмэрилэгшэд дүүргээд байна. Тэдэнэй дунда коммунис ажалай ударнигууд бүд нэхэгшэд Тамара Ивановна Худякова, Валентина Васильевна Федосеева, ноһо һамнадаг апарадай операторнууд Елена Алексеевна Хангуева, Татьяна Федоровна Халбаева оролсоно. Гурбан жэлэй даабарине 21 бригада, 300 гаран хүдэлмэришэд дүүргээ.

Нарин сэмбын комбинат бүхы коллективээрээ арбадахи табан жэлэй гэхэ гү, али 20 кварталай туршада һалбари соогоо ходо шагналда хүртэхэ һуури эзэлжэ ябаа. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн үедэ тус коллектив һалбариин, республиканска, городской болон районой социалис мүрысөөндэ илагша байгаа.

Улаан-Үдын ЛВРЗ-дэ, авиационно, «Теплоприбор», «Электромашина», хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводуудта, прибор бүтээлгын нэгэдэлдэ, хэлхеэ холбооной предприятинуудта, республикын арадай ажахын бусад олон һалбаринуудта коммунис ёһоор ажалдаа хандахын түлөө хүдэлөө дэлгэрүүлгэдэ ехэ анхарал табигдана.

Республикын мэдээжэ хонишон Дулмажап Доржитаровна Будаевагай толгойлдог Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишодой бригада хорёод шахуу жэлэй туршада коммунис ажалай коллектив гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргые нэгэтэшье алдангүй алдар солотойгоор үргэжэ ябаһаар. Социалис Ажалай Геройнууд Дашинима Буодиевич Сундуевай, Ольга Энхеевна Сангадиевагай, Гасарун Лубсанович Рабдаевай хүтэлбэрилдэг хонишодой бригадануудай коллективүүд габьяата ажалаараа суурхаһаар.

«Теплоприбор» заводой К. И. Матвеевэй даадаг токарьнуудай коммунис ажалай бригадын коллектив амжалтатайгаар хүдэлжэ байна. Тус коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабарине болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үүсхэһэн алдартай. Главбурятстройн 1-дэхи СМУ-гай шулуушан Н. Г. Степанов, штукатур-шэрдэгшэд Г. В. Пахомова, Н. М. Хлыстова, Тимлюйн цементын заводой хүдэлмэришэд Н. Н. Качин, С. М. Дорохов, В. И. Мелентьев болон бусад олон түрүү хүдэлмэришэд хорин гаран жэлэй туршада коммунис ажалай ударник гэһэн үндэр нэрэ зэргые дээрэ үргэн, социалис мүрысөөнэй түрүү жагсаалда дабшана.

Имагтал энэ хүдэлөөнэй нүлөө доро хүдэлмэришэдэй, инженернүүд болон алба хаагшадай зохёохы бэлигые хүгжөөһэн янза бүриин хүдэлөөн улам үргэдэнэ. Конструкторнуудай ниитын бюро, зохёохы комплексно бригада, экономическа шэнжэлгын бюро, новаторнуудай, бригадануудай соведүүд гэхэшэлэн олониие нэгэдүүлэн эдэбхижүүлһэн, зохёохы ажалынь бадаруулһан ниитын эмхинүүдэй ажал ябуулгын бүри хүгжэжэ байһанда бидэ омогорхохо ёһотойбди. Ажалдаа коммунис ёһоор хандахын түлөө хүдэлөөнэй социально-политическэ ехэ удха шанартай байһые юугээршье сэгнэшэгүй. Энэ хүдэлөөнэй мүндэлхэһөө хойшо арадай университет, түрүү дүй дүршэлэй һургуули, коммунис ажалай һургуули гэхэшэлэн хүдэлмэрилэгшэдэй культурно-техническэ мэдэсые дээшэлүүлдэг шэнэ удхатай ниитын янза бүриин һуралсал үргэнөөр дэлгэржэ эхилээ һэн шуу. Ингэжэ технико-экономическа һуралсал ба хүнүүдые хүмүүжүүлгэ хоёрые нэгэдүүлэн ябуулха зохисотой арга олдоо.

Коммунис ажалай коллективүүдтэ предприятиин хэрэгые хүтэлбэрилгэдэ ажалшадые хабаадуулха арга боломжо үргэнөөр тогтонижоно. Тиигэжэ хүдэлмэришэдэй суглаанай, саг үргэлжын үйлэдбэриин зүблөөнэй, олониитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилгын бусад арга дүршэлэй үүргэ, нэрэ хүндэ улам дээшэлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллаха, бүхы хүсөө гаргаха гээшэ, мүн зохёохы удхатай ажал хадаа коммунис ажалай коллективүүдэй, ударнигуудай ажабайдалай юрэнхы ёһо заншалынь болонхой.

Ажалдаа коммунис ёһоор хандахын түлөө хүдэлөөн эрдэм шудалха, болбосорол ехэтэй байха хэрэгтэ шэнэ эрилтэ табина. Коммунис ажалай коллективүүд болон ударнигууд үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын, хүдэлмэриин шанар һайжаруулхын түлөө тэмсэлдэ, мэргэжэлээ, политическэ мэдэсээ, болбосоролоо дээшэлүүлхэ, коммунис зан заншал, социалис ёһо гурим сахиха хэрэгтэ жэшээ харуулан, хам оролсохо ёһотой бшуу. Энээн тушаа КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай бүхэсоюзна социалис мүрысөөн тухай абаһан мэдээжэ тогтоол соо заагдана бшуу.

Гэхэ зуура ажалдаа коммунис ёһоор хандахын түлөө хүдэлөөе хүтэлбэрилгэдэ дутагдалнууд бии байһаар гэжэ мэдэрхэ уялгатайбди. Энэ хүдэлөөнэй гол удхые гүйсэд ойлгодоггүй ябадал ушардаг байна. Гол түлэб тоогойнь талые урдаа баряад, харин шанар тушаань анхарал багаар табигдана. Зарим коллективүүдтэ «Коммунис ажалай ударник», «Коммунис ажалай коллектив» гэһэн нэрэ зэргэ олголгодо, батадхалгада эрилтэ һуладанхай гэжэ хэлэмээр. Энэ хүдэлөөндэ хабаадагшадай абаһан уялгань һанаһанда хүрэмөөр бэшэ байдаг юм. Юрэнхыгөөр, экономическа талаар хүсэд баримталагдаагүйгөөр, эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулгануудаар үндэһэлэгдөөгүйгөөр уялгын зохёогдодог ушар бии гээшэ.

Эдэ мэтын дутагдалнууд гүйсэд усадхагдамаар. Ажалдаа коммунис ёһоор хандахын түлөө хүдэлөөн хадаа улам хүгжэнэ, баяжана. Социалис мүрысөөн ба ажалдаа коммунис ёһоор хандахын түлөө хүдэлөөе КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он), июниин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдээр тодорхойлогдоһон Коммунис партиин экономическа политикын гол шэглэлнүүдтэй нягтаар холбохо гээшэ манай бэелүүлхэ зорилго болоно. Тэрэнэй социальна болон хүмүүжүүлхы үүргые дээшэлүүлхэ, демократическа үндэһэ һуурииe бэхижүүлхэ гээшэ мүнөөдэрэй шухала хэрэгүүдэй нэгэн мүн.

С. РАЗНИЦЫН,
профсоюзай областной соведэй таһагые даагша.

ТАДЖИГАЙ ССР. Энэ республикын Наукануудай академиин Геологиин институдай эрдэмтэд Памир шадарай хада уулануудаар элбэг баян ашагта малтамалнуудай шэнэ хэбтэшэнүүдые элируулээ. Хэдэ хабсагайтай 80 мянган шахуу дүрбэлжэн километр талмай дээрэ шэнжэлгэнэй хүдэлмэринүүдые дүүргэһэн тухайгаа тэдэнэр элидхэһэн байна. Мэргэжэлтэдэй һанамжалһанай ёһоор, энэ районд ягаан шпинелин, сапфирай, эрдэни шулуунай, гранатай, лазуридай нөөсэнүүд элбэг.

Институдай коллектив научно-техническэ хэдэн программа зохёолгодо эдэбхитэйгээр хабаадаһан. Жэшээлхэдэ, эрдэмтэд республикын Геологиин управлениин мэргэжэлтэдтэй хамта ашагта малтамалнуудай 300 шахуу хэбтэшэнүүдэй хэлбэри ба байгуулалтые тодорхойлһон юм. Тэрэнэй үндэһэн дээрэ Урда-Таджигай территориальна комплекс хүгжөөгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: геолого-минералогическэ эрдэмэй кандидат Мухаббат Закировна Пулатова Памир шадар олдоһон ашагта малтамалнуудые шэнжэлжэ байна.

ТАСС-ай фотохроника.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ЭДЭБХИТЭД

УРМАШУУЛАН ЗОРИГЖУУЛАГ[...]

Коммунист Вера Федоровна Нечаева 5—6 жэлэй туршада агитаторай уялгые үнэн сэхээр дүүргэжэ ябана. Тэрэ Тимлюйн асбо-цементнэ зүйлнүүдые гаргадаг заводой транспортна цехэй мастераар хүдэлдэг юм.

Вера Федоровна эндэ 1969 онһоо хойшо ажаллана. Түрүүшээр кран жолоододог һэн. 1976 ондо Тимлюйн үдэшын индустриальна техникум дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр, транспортна цехэй халаанай мастераар дэбжүүлэгдэбэ.

Заводто хүдэлжэ эхилһэн сагһаа хойшо эгээл хүн зоной олоороо ажалладаг газарта ябадаг байгаа. Тиимэһээ олоной абари зан, эрилтые һайн мэдэхэ болонхой.

Гэбэшье хөөрэлдөө үнгэргэхэ асуудалаа эртээнһээ шэлэн оложо, тэрээндээ нарин нягтаар, оролдосотойгоор бэлдэдэг. Хөөрэлдэхэ асуудалайнгаа үндэһэ баримтыень, гол удхыень тайлбарилан олодог, шэнжэлдэг заншалтай.

Вера Федоровна газетэ болон журналнуудта һонирхолтой материалнуудай тунхаглагдабал, саг олоод лэ энээн тухай хүдэлмэришэдтэ хөөрэжэ үгэдэг юм. Парти болон правительствын шухала тогтоолнуудай тунхаглагдахада, үглөөдэрынь үдын забһарлалгын гү, али хүдэлмэришэдэй амаржа һууха үедэ энээн тухай хөөрэлдөө эмхидхэжэ, гол удхыень тайлбарилан ойлгуулдаг байна.

Һүүлэй үедэ «Ажалай социалис журам бэхижүүлхэ хүдэлмэри шангадхаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй тоггоолые нухэдтөө ойлгуулха, удхыень тайлбарилха талаар олон хөөрэлдөө эмхидхээ. Тиихэдэ «Ажалай журам бэхижүүлхэ талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй тогтоол ажалшадай дунда оло дахин зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Эдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшад ажалайнгаа эмхидхэлые яажа һайжаруулхабибди, заводойнгоо зөөри зөөшэдэ эзэн бусаар хандаха ябадалтай тэмсэлые яажа шангадхахабибди гэжэ һанал бодолоо хубаалдан андалдаа. Мүн үйлэдбэриин болон гүрэнэй журам хазагайруулагшад тушаа шанга хэмжээ абаха гэһэн эрилтэ табигдаба. Коллектив соо журам болон гурим саашадань бэхижүүлхын тула бүхы юумэн хэгдэдэг болоһон байна.

Вера Федоровнагай ээлжээтэ хөөрэлдөөе гансал өөрынь халаанай бэшэ, мүн бусадшье хүдэлмэришэд хүлеэдэг заншалтай. Юуб гэхэдэ, тэрэ эгээл шухала үйлэ хэрэгүүд тухай хөөрэжэ үгэхэһөө гадна хүдэлмэришэдые һонирхуулһан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг, таарамжатай хэмжээ абахадань туһалдаг юм.

Добтолхы хүсэл эрмэлзэлтэй, муу юумэнтэй эбсэшэгүй сэдьхэлтэй, гүрэнэй болон заводой зөөридэ эзэн бусаар хандаха ябадалда ой ухаанһаа дурагүй зантай. Тиимэ хадаа хамтын хэрэгэй түлөө, тэрэнэй амжалтын түлөө эрид шиидэнгеэр тэмсэдэг гээшэ. Энэнь коммунист-агитатор Вера Федоровна Нечаевагай онсо шэнжэнь гэжэ тэмдэглэмээр.

Нүхэр Нечаева һүүлэй хоёр жэлэй туршада заводой партийна бюрогой гэшүүнээр, мүн гурбадахи жэлээ цехэй партийна организациин секретаряар һунгагдаа. Энэнь тиимэ сэхэшье организаци бэшэ—8 хүнһөө бүридэдэг юм. Гэбэшье тэрэнэй аша туһа нилээд ехэ гээд цехэй начальник Алексей Александрович Пузырев тэмдэглэнэ. Өөрөө Алексей Александрович мүн лэ эдэбхитэй агитатор юм гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Цехэй бусадшье агитаторнууд, слесарь Валентин Михайлович Мальцев, түмэр замай бригадир Валентин Николаевич Дикарев, ашаа тээдэг түхеэрэлгые жолоодогшо Иван Иванович Пичуев гэгшэд хүдэлмэришэдэй дунда ойлгууламжын оншотой хүдэлмэри ябуулна. Иван Иванович үшөө арадай хиналтын бүлэгэй эдэбхитэй гэшүүн юм.

Цехэй хүдэлмэришэдэй ажалай амжалтада тодорхой һайнаар табигдаһан ниитэ-политическэ болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эршэмтэйгээр нүлөөлнэ. Энээнэй ашаар социалис уялганууд, түсэбтэ даалгабаринууд урагшатайгаар дүүргэгдэнэ. Хүдэлмэришэдэй ажалай болон үйлэдбэриин журам улам бэхижэнэ.

Эндэ гол хүдэлмэринь юун бэ гэжэ тодоруулхада, нимэ: ашаанай эрьесэ, шифер ашажа, захилшадта эльгээлгэ, заводто ерэһэн продукцинуудые буулгажа, тушаан абаха гэхэ мэтэ хүдэлмэри болоно. Эдэ бүхы хүдэлмэринь үрэ дүн һараһаа һарада 103—104 процентдэ хүрэдэг байна.

Һүүлэй үедэ [...] мэришэдэй ажа[...] нилээд һайжар[...] шэ жэлэй энэ [...] ходоо, ажалһаа [...] ажалдаа гара[...] ушарнууд 50 [...] бэ. Хэрбээ нёд[...] шалта тэмдэглэ[...] бал, мүнөө ород[...] шалта үзэгдэб[...]

Тиихэдэ цехэй соо [...] рамай экран үл[...] гада, халаан бү[...] рам эбдэгшэдэй [...] һара бүхэндэ б[...] лонхой.

Мүнөө эндэ [...] рысөөн һайнаар [...] нэ. Тингэжэ тэр[...] хэр зэргэ ябаһ[...] хай олондо мэдэ[...] ханын һонин[...] хуудаһанууд са[...] гаргагдана.

Цехэй коллекти[...] гэдэхи табан ж[...] дахи жэлэй да[...] мүн табан жэлэ[...] амжалта түгэс [...] тула оролдосот[...] лана. Энэ хэрэгт[...] доровна Нечаева[...] агитаторнууд өө[...] битые оруула[...]

В. [...]
КПСС-эй К[...]
райкомой [...]

Совет орон дотор

ҺУРГУУЛИИН ФЕРМЭ

УСТЬ-ИЛИМСК. (Эрхүүгэй область). Усть-Илимскэ районой «Keульский» совхозой фермые «һургуулиин» гэжэ нэрлээ юм. Эндэхи һаалиин малай горитой хубинь ахалагша классайхидта даалгагданхай.

Һуралсалай нёдондо жэлдэ нютагай һургуулида мал ажалай хэшээлнүүд үнгэргэгдэжэ эхилһэн байгаа гэжэ ТАСС-ай корреспондент мэдээсэнэ. 9-дэхи классай һурагшадта түрүүшынхеэ тугаллаһан 15 үнеэд даалгагдаһан байгаа. Үдэр бүри үглөөнэй 4 часта бодоходонь, харин үнеэдые һааһанай һүүлээр һургуулиин хэшээлнүүдтэ ошоходонь үхибүүдтэ хүнгэн бэшэ байгаа. Гэбэшье һурагшад ажал хүдэлмэридэ түргөөр дүршэнэ, дүй дүршэлтэй һаалишадтай аха-мана хүдэлнэ гэжэ хүдэлмэриинь түрүүшын дүнгүүд харуулаа һэн. Хүбүүд, басагад һуралсалдаашье бүри харюусалгатайгаар хандадаг болоо. Харин зундаа һурагшадта үшөө хэдэн бүлэг үнеэд даалгагдаа һэн.

Һуралсалай мүнөө жэлдэ ажахыда оньһон аргаар үнеэдые һааха һургуулиин бригада хүүлитаар батадхагдаа юм. Ажахын жэшээгээр «Подъеланский» совхоздо залуу малай хойноһоо харууһалха «бага фермэ» байгуулагдаа.

УГАЙ ИНЖЕНЕРНҮҮД

ХАРЬКОВ. Түмэр замай транспортын инженернүүдэй институдта угай түмэр замшад Копейкинэнэй үдэр һая үнгэргэгдэбэ. Гэр бүлын найман түлөөлэгшэ урда жэлнүүдтэ энэ дээдэ һургуулиие дүүргээд, түмэр зам дээрэ хүдэлжэ байнхай.

Угай түмэр замшад институдтайгаа харилсаа холбоогоо таһалдуулдаггүй юм. Гэр бүлын аха захань болохо Харьков—Сортировочный станциин ахалагша инженер И. Копейкин автоматикын ба телемеханикын кафедратай 20-ёод жэл соо харилсаа холбоотойгоор хүдэлнэ. Институдта болоһон уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, эрдэмтэдэй зохёон бүтээһэн тепловозуудые техническэ талаарнь хангаха автомат поточно линиин деподо яажа хүдэлдэг тухай тэрэ хөөрэжэ үгөө. Тус линиие хэрэглэдэг болоһоной һүүлээр, локомотивууд заһабаридаа оронгүй удаан саг соо хүдэлдэг болоо. Ветеранай хэлэһэн ажаглалтанууд ба дурадхалнууд энэ түхеэрэлгые саашадань нарижуулан һайжаруулгада туһалха байна.

Угай инженернүүд-түмэр замшадай түүхые студентнүүд ехэ һонирхон шагнаһан байгаа. Үшөө үнгэрһэн зуун жэлдэ станци дээрэ хүдэлжэ эхилһэн В. Н. Копейкин эхи табиһан байгаа. Тэрэ Октябриин революцида ба граждан дайнда хабаадаһан, харин хожомынь наһатай болоһон хойноо ликбезэй курса дүүргэһэн байгаа ха. Копейкинэй Алексей хүбүүнэйнь институдта һуража байхада, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, тэрэнэй һуралсалые таһалдуулһан гэхэ. Тэрэ бронепоездоор дайлалдаха үедөө, баатарлигаар ами наһаяа алдаһан юм. Фронтовигой ороондо Иван хүбүүниинь институдта ерэжэ, гэр бүлэ дотороо түрүүшын инженер болоһон байна.

Мүнөө тус институдта угай түмэр замшадай 80-яад гэр бүлын түлөөлэгшэд һуралсана. Тэдэнэртэ зорюулагдаһан үдэрнүүд заншалта болохо, дээдэ һургуулиин ба үйлэдбэриин хоорондохи харилсаа холбоое бэхижүүлхэ арга олгохо байна.

(ТАСС).

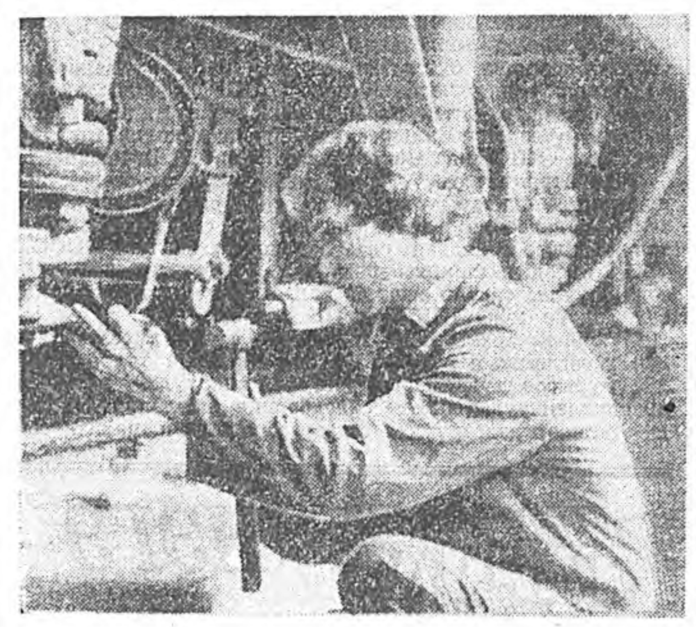

Улаан-Үдын Калининай нэрэмжэтэ локомотивна деподо залуу хүдэлмэришэдэй тоо жэлһээ жэлдэ олошоржо байнхай. Техническэ мэргэжэл олгохо училищи дүүргээд ерэгшэдтэ эндэ анхаралтайгаар хандадаг юм. Тиимэһээл залуушуул үйлэдбэридэшье, ниитын хэрэгтэшье түрүү зэргэдэ дабшадаг гээ һаа, алдуу болохогүй. Бэрхэ залуу хүдэлмэришэдэй нэгэн—Владимир Белянин. Тэрэ заһабарилгын 1-дэхи цехтэ слесарь-механигаар хүдэлдэг, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хамаг хэрэгтэ хабаададаг юм. Тиимэһээнь лэ ВЛКСМ-эй гэшүүн Владимир Белянин бригадын совдэй бүридэлдэ оруулагдаһан байха. Гурбадахи жэлээ эндэ хүдэлжэ байбашье, мэргэжэлээ жэнишэдгүй шудалаа.

—Түсэбтэ даабариа үлүүлхын түлөө манай бригадын залуу хүдэлмэришэд ходоодоо эрмэлзэдэг, — гэжэ Володя манда хөөрөө һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Владимир Белянин ажалдаа.

В. ПЛУТТЫН фото.

20 МИЛЛИАРД ҮЙЛЭДБЭРИЛЭГДӨӨ

Гусиноозерско ГРЭС-эй «А» вахтын ахалагша машинист Отоберген Сегибеевэй халаанай хүдэлжэ байхада, станциин счетчик дээрэ «20 миллиард» гэһэн тоо аржын харагдаба. Буряадай АССР-эй эгээн мантан станциин хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо эды шэнээн киловатт-час элшэ хүсэн арадай ажахыда дамжуулагдаба гээшэ.

Электрын элшэ хүсэнэй үйлэдбэрилгые саашадань улам дээшэлүүлхэ зорилгоор партиин XXVI съездын баталан абаһан шиидхэбэрине дүүргэлтэ болгожо, галуутануурайхид шармайн оролдоно. Тиихэдэ тус ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй барилга үдэрһөө үдэртэ түргэдэжэ, мүнөө түлэг дундаа ябуулагдажа байнхай.

Н. НАМСАРАЕВ.

БАМ-һаа МЭДЭЭСЭНЭ

ЯНВАРИИН ТҮСЭ[...]

Барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабарине дүрбэн жэлэй туршада дүүргэхэ гэһэн уялга абаад, эдэбхи үүсхэл гарган эршэтэй шангаар хүдэлжэ байнхай. Тус поездын коллектив байрын гэрнүүдые, магазин, столовонуудые, промышленна объектнүүдые барьдаг, түмэр харгын рельс табидаг. Барилгашад бүхы объектнүүдые саг болзортонь, эрхим шанартайгаар ашаглалгада тушааха хэрэгтэ гол шухала анхарал хандуулна. Шэнэ онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридэ зоримгойгоор нэбтэрүүлэн, эгээл үндэр бүтээсэ туйлана. Тус поездын коллектив дотор ажал хэрэгээ һайн мэдэдэг, эрхим түрүү хүдэлмэришэд олон юм. Ленинскэ комсомолой шангай лауреадууд В. И. Бритиков, А. В. Бондарь болон бусадай хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүд һа[...] жэл бүриингөө [...] лэн дүүргэжэ [...] олоной дунда [...] лоһон.

Ажалай түрү[...] дүршэлые халаа[...] шэшье хүдэлмэр[...] га эрхим [...] түргэнөөр хэжэ, [...] рэгтэ хубитала[...] Олоной оролдосо[...] хүдэлһэн дээрэ[...] хабсаралгын 581-[...] дын коллектив а[...] хи табан жэлэй [...] лэй даабарине [...] урид дүүргэһэн [...] һаяшаг элидхэб[...]

Жэлэй дүүрэ[...] мянган түхэри[...] хэхэбди,—гээд [...] начальник В. А. [...] дүүлнэ. Барилга[...] 581-дэхи поезды[...] урдаа табиһан [...] бэелүүлхэл бай[...]

С. А[...]

ГУРБАН МИЛЛИОН[...]

Үйлэдбэриин ашаг үрые, хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ барилга хабсаралгын 708-дахи поездын коллектив ехэ анхарал хандуулна. Энэ коллектив БАМ-ай барилгада хоёрдохи жэлээ хабаадалсажа байна. Богонихон болзорой туршада тон ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри Хойто-Байгалда хээ, хэнэшье. Эдэнэр байгша ондо 50 километр авто-харгы асфальтаар хушаа, Нижнеангарскын авиапредприятиин нэгэдэхи ээлжээнэй барилга дүүргээ, 209 автомашинын гаражай, локомотивна депогой болон бусад барилгануудые хурдан түргэнөөр бодхоожо байна.

Ажалай эмхид[...] руулһанай, социал[...] нэй аша үрые д[...] ашаар тус колле[...] бүтээсые 2 проце[...] лүүлжэ, үйлэдбэр[...] ган түхэригэй [...] оруулаа. Байгша [...] һарын туршада [...] мянган түхэригэ[...] хэ аад, үнэн дээ[...] он 296 мянган [...] рилга хээд бай[...] хабсаралгын 708-[...] дын коллектив [...] тэр үшөө ехэ [...] солоёо дуудуула[...]

А. [...]
«БАМ[...]
корр[...]

НОМТО-ГОРХОН. Энээнэй үбэртэ Анаагай совхозой Буламай отделениин түрүү хонишон Дулма Жимбуевна Дондоковагай хонидой үбэлэй байра оршоно. Номто-Горхоной хоёр эрьеые зүбшэн урагша хойшоо бэлшээри, сабшалан, таряалан хабтайна. Баруун, зүүн хадануудай бооруин хормойгоор хуһан, мойһон, нарһан, шэнэһэн нэмжын урганхай. Мүнөө набшаһата модон намарай хюрууда дайрагдажа, алтан шаргал үнгэтэй болоо. Һулаханшье һэбшээнэй буухада, набша намаань унажа, газар дайдые торгон шара хүнжэлөөр хушана. Эгээл иимэ нэгэ намарай үдэр Номто-Горхоной малшадта хүрэжэ ерэгдэбэ.

— Долоон үхибүүдэй эхэ, эсэгэ болохо Дулма абгай, Батурин ахай хоёртой уржадэр уулзаа һэм. Тиишэ ошоходоо, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. В. Андроповой хэһэн Мэдүүлгэтэй газетэнүүдые асаржа үгөө һэм. Радио шагнажа телевизор хаража, Мэдүүлгын удхатай танилсаһаншье һаа, шэнэ газетэ дары түргэн абажа, ехэл зүрхэеэ хүдэлгэнгеэр уншаа бэлэй, — гэжэ совхозой профкомой түрүүлэгшэ В. А. Ильин хурдан, хүнгэн машинаяа жолоодон ябахадаа, ажахынгаа элдэб һонинууд тухай ород, буряадаар хөөрэхэ зуураа хэлээ һэн.

— Хонидоо тэрэ баруун бооруин үбэртэ, хуряагдаһан поли дээрэ бэлшээжэ ябаһанаа, үбгэндөө орхёод, сайгаа ууха, үдын хоол бэлдэхэ гэжэ ерээд байнаб, — гэжэ Дулма Жимбуевна хөөрөөгөө захална. Бодолгото болоһоншог бидэн тээшээ шэртэн хараад: —Энэ түби дэлхэй дээрэ мнай ямар хүндэ хүшэр саг ушараад байна гээшэб. Баһал тэрэ дайниинь болошоогүй һаа һайн бэлэй, — гэжэ һанаагаа зобонгёор дуугарна.

Облпрофсоведэй гэшүүн, энэ юрын буряад хонишон эхэнэр Д. Ж. Дондоковагай сэлмэг сэбэр шэг шарай, хүсэл эрмэлзэл, дорюун һанал бодол бүхы дэлхэйн арадуудай хоорондохи харилсаа холбооной, эб найрамдалай, энхэ тайбан байдалай мандаха һайн һайхан хэрэг тухай

ХОНИШОН АЛДАРТАЙ

ЗУРАГЛАЛ

бодомжолжо байһыень гэршэлнэ.

—Эб найрамдалай, амгалан тайбан байдалай хэрэгтэ зорюулагдаһан энэ гүнзэгы удхатай Мэдүүлгэтэй танилсаад байхадаа, бүри һайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ, ажалай журам хэзээ хэзээнэйхиһээ шангаар сахиха, урдаа табигдаһан зорилгоёо бата найдамтайгаар дүүргэхэ уялгатайбди. Тиихэ зуураа эб найрамдалай жасада нэгэ үдэр хүдэлжэ олоһон салин хүлһэеэ бултадаа оруулаябди, — гэжэ Дулма Жимбуевна отделениингээ ажалшадай хамтын суглаан дээрэ нүхэдөө уряалһан байна. Тэрэ дурадхалыень буламаархид хани халууһаар, нэгэн дуугаар дэмжээ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ ахалагша хонишон Д. Ж. Дондоковагай толгойлдог коллектив харууһалжа ябаһан малаа тобир тарганаар ондо оруулхаһаа гадна хонин бүриһөө түл абаһан, ноһо хайшалха даабаряа үлүүлэн дүүргэһэн байха юм. Хурьгадаа эхэһээнь һалгаахадань, тус бүриинь шэгнүүр 19 килограмм татаа һэн. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо хоёр килограммаар ехэ болоно.

Энэ зунай туршада эдэ малшад хонидоо һайн бэлшээри

Энэ зундаа мүн урдынхидал мэтэ имагтал өөһэдынгөө хүсөөр хонидтоо, шэнэ түлдэ бардам хүрэхэ үбһэ сабшажа һурилэнхэй. Энэ хүнгэн бэшэ хүдэлмэридэнь үхибүүдынь— Хяагтын медицинскэ училищида һурадаг Баирма, багшанарай училищиин студентка Жаргалмаа, дунда һургуулиин һурагшад Баир, Жаргал, Бато — бултадаа түрэлхидтөө шадал мэдүүлэн туһалаа бшуу. 250 гаран центнер торгон хүхэ үбһэн үбэлжөөнэйнь газаа һурилэгдэнхэй. Мүн эды шэнээн зеленко лаб суглуулха байхабди,—гэжэ хөөрэлдэжэ байгаа һэн.

Дулма Жимбуевнагай наһанай нүхэр Батурин Батомункуев гээшэмнай үнинэй механизатор байһан туладаа урданайхил шэнги оньһон техникэтэй носолдохо дуратай зандаа. Хэдэн жэлэй саада тээ совхозой директор Т-25 түхэлэй хуушан трактор үгөө бэлэй. Тэрэнээ бүтэн бүрин болгожо, хүл дээрэнь гаргаа һааб даа. Тиин холо ойроһоо түлеэ залһаяа асарха, үбһэеэ зөөхэ, шэбхээ гаргаха өөрын техникэтэй болоһон юм. Хаядаһан болоһон тракторай косилка, тармуур суглуулжа, үбһэ хуряаха түгэс зэр зэмсэг түхеэрээ. Мүн хүбүүд, басагадаашье трактор дээрэ адуулжа, хүсэ шадалтай болгоо. Мүнөө тэдэнээ бултыень искусственна аргаар урэжүүлжэ үрдинхэй. Гэхэтэй хамта тэдэнэр малайнгаа үбэлэй байрануудые, өөһэдынгөө ажаһууха гэрые заһабариланхай.

ябуулха шадабари[...] ба.

Нюргаар набтар[...] хүдэр маряатай, [...] номгон дарую аб[...] даамай ябадалтай [...] буламаархид бул[...] зүрхэнһөө магтад[...] шуулда жэшээ бол[...] даг гээшэ.

— Үбгэнэйнгөө [...] ла гэмгүй ажаллаж[...] басагадаа эрдэмэ[...] нютаг зонойнгоо [...] тэй солотой ябана [...] заб даа, — гэжэ Ду[...] буевнагай хэлэһэн [...] энээние үшөө да[...] жэ үгэнэ гээшэл [...]

Профсоюзуудай [...] соведэй гэшүүн Д. [...] докова совхозойнг[...] геяа отделениингэ[...] дунда социалис мүр[...] хидхэхэ, тэрэнэй [...] дые согсолон гар[...] ральна ба матери[...] лаарнь урмашуул[...] анхаралаа ходо [...] ябадаг хүн гээш[...]

— Манай совхозо[...] дой дунда ажалай [...] дүршэл муугаар [...] дэнэ. Тэрэнһээ бо[...] үсөөнөөр абтана, [...] зооветеринарна [...] үүлтэр һайжаруул[...] ридэ үшөөл һула[...] багатайгаар ханда[...] гүйшэг лэ зон д[...] Дулма Жимбуевна [...] совхозой хонишод[...] дээрэ хэлээ һэн.

Ажалай Алдар [...] шатын ордент[...] дөө ажахын хүдэл[...] дэй үдэрые һайнд[...] дэ Буряадай АССР-[...] та малшан гэһэн [...] зэргэдэ хүртэһэн Д. [...] доковагай даадаг [...] урда табигдаһан [...] дэа амжалтатайга[...] хэ, Эхэ оронойнго[...] хоолой программы[...] хэ хэрэгтэ хамаг [...] лаа зорюулха бай[...] та найдамтай.

Г. Б[...]

Хоринн район.

лаар колхозой партийна, комсомолой организацинууд ехэхэн туһа хүргэнэ.

Энэ хэрэг яажа эмхидхэгдэнэб гэхэдэ, нэн түрүүн манай һууриндa хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха соёлой, медицинын болон байрын гэрнүүд олоор баригданхай. Хэдэхэн жэлэй урда тээ шэнэ, уужам больница баригдажа, ашаглалгада үгтөө һэн. Соёлой «Зенит» гэжэ шэнэ байшан баригдаа. Эндэ олон тоото кружогууд үнгэргэгдэдэг юм. Соёлой байшангай дэргэдэ уран һайханай агитбригада байгуулагданхай. Тэдэнэр ажахынгаа гүүртэ, отарануудаар һара бүхэндэ ябажа, концерт, наада харуулдаг, лекци, хөөрэлдөөнүүдые олоор үнгэргэдэг байна. Малшадые соёлой талаар хангалгада соёлой байшангай директор Тамара Николаевна Казакова, методист Галина Васильевна Киселева, эмхидхэлэй таһагые даагша Ольга Юрьевна Горельцына гэгшэд оролдосотойгоор хабаадалсадаг юм. Тэдэнэр мүн залуушуулай гэр бүлэ болохые тэмдэглэхэ найр бэрхээр, мартагдашагүй бүхөөр, хадуурганы гоё эмхидхэдэг болонхой. Үнэхөөрөөшье, хүнэй наһан соо нэгэ дахин тохёолдодог энэ үдэрые залуушуул хүхюу баяртайгаар үнгэргэхые оролдоно гээшэ. Энэ хэрэгтэнь манай соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд айхабтар ехээр туһалалсадаг, тэдэнэй саашанхи ажабайдалда, ажалдань һайн һайхан жэшээ боложо үгэнэ.

Тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо талаар Зэдын, Мухар-Шэбэрэй районуудай ажалшадай гарғаһан үүсхэлые манайшье шэнэ-бэрээнэйхид халуунаар дэмжэһэн байна. Тиигэжэ энэ талаар үнгэргэгдэһэн гурбан һарын туршада түрэл нютагнай танигдахаар бэшэ болотороо хубилан һайжараа һэн. Республикынгаа ойн баярые угтуулан, һууринаа болбосон түхэлтэй болгохо, модо һуулган ногооруулха талаар хүн бүхэн шадал зэргээрээ оролдоһон байна. Сельскэ Соведэй зүгһөө 1000 штакетник үгтэжэ, нютагайхиднай харшануудаа шэнэлһэн, шэрдэһэн юм.

...ЙМНАЙ ЗАЛУУШУУЛ АБЬЯАСТАЙ

Колхозой гэшүүдые гэр байраар хангалга бодомжотой һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Жэл бүри колхозникуудта уужам, һаруул 5—6 гэр үгтэнэ. Энэшье жэлдэ хоёр байратай 6 гэр баригдажа, ашаглалгада үгтэхөөр хараалагданхай. Тиихэдэ «Колхозная» гэжэ шэнэ үйлсэ баригдажа эхилэнхэй. Энэ үйлсөөр [illegible]

Иигэжэ жэл эрэхэ бүри түрэл һууриимнай алишье талаараа һалбаран хүгжэжэ, ажалша зоннай партиин болон правительствын заабаряар урагшаа дабшана. КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ манай урган ябаһан залуу халаан горитой туһаламжа үзүүлнэ. Хараад үзэхэдэ, колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, соёлой, медицинын хүдэлмэрилэгшэд — хуу барандаа манай нютагай залуушуул болоно. Жэшээ болгон дурдаа һаа, тракторна бригадын бригадир Юрий Нечаев, тэрэнэй бригадын гэшүүн, комсомолец Анатолий Жерлов, сельскэ Соведэй депутат, ахамад бухгалтер Людмила Егоровна Никитина, агроном Василий Афанасьев, МТМ-е даагша Сергей Яковлев болон бусад болоно. Эдэнэр бултадаа һургуулиин, мүн Совет Армида алба хэһэнэй һүүлээр түрэл нютагтаа ажаллахаяа үлэһэн хүбүүд, басагад мүн.

Нютагаймнай нийтын эмхинүүд мүн лэ һайнаар ажалладаг. Эхэнэрнүүдэй Совет, нүхэдэй сүүд болон арадай хиналтын бүлэгэйхид даалгагдаһан хүдэлмэридөө харюусалга ехэтэйгээр хангадаг, дүршэлтэй бэрхэ хүнүүд юм. Арадай хиналтын гол бүлэгые Галина Ивановна Матвеева хүтэлбэрилдэг. Энэ нүхэрнай хүн зоной дунда хүндэ ехэтэй болоһон, ажалша бэрхэ эхэнэр юм. Нютагайхидынь тэрэниие сельскэ Соведэй депутадаар һунгаһан. Энэ ехэ найдабариие тэрэ харюулхын тула Галина Ивановна бүхы хүсэ шадалаа оролдон ажаллана. Эхэнэрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Валентина Петровна Цыганкова хүтэлбэрилдэг. Комсомолой организациин секретарь Любовь Филипповагайшье хубитань эндэ ехэ. Тэрэ залуушуулай дунда ойлгуулалгын хүдэлмэри үнгэргэдэг, мүн тэрэниие нийтын хүдэлмэридэ олоор хабаадуулдаг, эрмэлзэл, зориг ехэтэй басаган юм.

Инмэл даа манай нютагай хүгжэлтэ тухай хөөрэхэ болоо һаа. Ажахыдамнай жэл бүри залуушуул олоор ерэжэл байдаг. Бидэнэр тэдэниие дуратайгаар угтан абадаг, түбхинэхэ хэрэгтэнь туһалалсалагбди. Залуу бүлэдэ нэн түрүүн байра үгэдэг, мүн үхэр мал бариха хэрэгтэнь туһаламжа үзүүлдэг гээшэбди. Залуу, найдамтай халаанай нэмэхэ бүри, ажахымнай хэрэг урагшатай һайнаар ябадаг, гүрэндэ худалдаха продукцимнай түсэб үлүүлэн дүүргэгдэдэг болонхой. Манай нютагта залуушуулай ажаллаха, ажаһууха бүхы арга боломжо бии болонхой. Ушар тиимэһээл залуу бүлэнэр олоор, дуратайгаар бидэндэ ерэнэ. Энэ хэрэг эмхидхэлгэдэ бидэнэй, арадай депутадуудай оруулһан хубита багаханшье һаа бии гээд сэхэ хэлэхэ эрхэтэйб. Манай сельскэ Соведтэ тоологдодог гуша гаран депутат бүхэн хамтын хэрэгэй түлөө бүхы шадалаараа оролдодог, үнэн сэхэ, һайн һайхан бодолтой хүнүүд юм. Эдэнэр нютагайнгаа залуушуулда ёһотойл үльгэр жэшээ харуулна.

Өөр тухайгаа хөөрэхэ болоо һаа, би наһанайнгаа амаралтада үни хада гараһан хүн гээшэб. Гэбэшье, бүхы наһаараа механизатор, жолоошон ябаһан хадаа мүнөөшье машинаяа жолоодоһоорби. Хабарай тарилгын, таряа хуряалгын үедэ түрэл [illegible] илангаяа залуу бүхэриг, мохошогүй зоригтой хүбүүл, басагадаараа омогорхохо хүсэл түрэдэг.

Н. ЧМЕЛЕВ,
Шэнэ-Бэрээнэй сельскэ Соведэй депутат, пенсионер-жолоошон.

Загарайн район.

ТОО, БАРИМТАНУУДАЙ ТОЛИ СОО

1985 ондо хүн зоной социально-демографическа шэнжэлгые түүбэрилэн хэхэ шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюро тоолоно, харин СССР-эй Министрнүүдэй Совет энэ асуудалаар зохихо тогтоол баталан абаба. Энэ гүрэн түрын шухала удха шанартай хэмжээ ябуулгын зорилго тухай СССР-эй Центральна Статистическэ управлениин начальник Л. ВОЛОДАРСКИЙ ТАСС-ай корреспондентын гуйлтаар иигэжэ хөөрэнэ.

Манай орон дотор хүн зоной тоо бүридхэл абалга ходо ходо үнгэргэгдэдэг юм. Гол түлэб арбан жэлэй хугасаа соо нэгэ дахин үнгэргэгдэдэг байна. Һүүлшын тоо бүридхэл 1979 оной январь һарада эмхидхэгдээ һэн.

Социально-демографическа шэнжэлгэ түрүүшынхеэ үнгэргэгдэхэнь. Тэрэ, багсаамжалхада, СССР-эй газар дайда дээрэ ажаһууһан 14 миллион хүнние хабаадуулха байна. Үбэлдөө харилсаа холбооной муу байһан холын Хойто зүгэй ба бусад районуудта нимэ шэнжэлгэ үнгэргэгдэхэгүй.

Һүүлшын тоо бүридхэлһөө хойшо үнгэрһэн үе соо ороной хүн зоной бүридэлдэ болоһон хубилалтануудые нарибшалан хаража үзэхэдэ, шэнжэлгын үрэ дүнгүүд туһалха байна. Гадна арбан хоёрдохи табан жэлдэ мүн, саашанхи жэлнүүдтэ экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые зохёон табихын тула шухала хэрэгтэй үнэтэ мэдээсэлнүүдые түсэблэлгын болон ажахын зургаануудта үгэхэ юм. Энэнь тон шухала. КПСС-эй ЦК-гай июнийн (1983 он) Пленум дээрэ Ю. В. Андропов үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглээ һэн: «Экономическа ба социальна политикын хоорондохи нягта холбоо барисаае хангаха шухала байһан тухай́да XXVI съезд дээрэ тодоор мэдүүлээ һэмди. Энэньшье ойлгосотой. Ушарынь юуб гэхэдэ, хүнүүдэй һуудал байдалые улам һайжаруулха гээшэ ажахыда манай гарғаһан хүсэлэл оролдолгонуудай гол зорилго болоно. Манай ажахын түсэбүүдые зохёоходоо, обществын хүгжэлтын шухала нүхэсэлнүүдые — социальна, национальна, демографическа — тэдээн дотор али бүхы талаһаань хараада абажа, элирхэйлэн харуулжа һураха ёһотойбди».

Хүн зоной тоо бүридхэл абалгын программа эрдэмтэдэй, мэргэжэлтэдэй дунда удаан саг соо зүбшэн хэлсэгдэдэг байна. Ушарынь гэхэдэ, энэ программа ажалшадай ажабайдалай шухалын шухала аша туһада хабаатай юм. Хэрбээ мүнөө болотор хүн зоной тоо бүридхэлэй хуудаһануудта 18-һаа олон бэшэ асуудалай табигдадаг һаань, социально-демографическа шэнжэлгэнүүдэй программада һураггүй олон асуудал табигдаха байна. Тусхайлбал, хүн зоной эрдэм һургуулиин, наһанай, үндэһэ яһанай бүридэлэй, ажалай нөөсэнүүдэй ямараар хубилһан тухай дэлгэрэнгы мэдээнүүдые абаха байнабди. Хүн зоной нишэ тинишээ нүүлгын, илангаяа хүдөө нютагуудһаа хото городуудта зөөжэ ерэлгын ямар шэнжэтэй байһан тухай, хүнүүдэй һуудал байдалай, салин хүлһэнэй улам һайжаржа, дээшэлжэ байһан тухай тодорхойгоор мэдэжэ абахабди.

Социально-демографическа шэнжэлгын программада шэнэ асуудалнууд табигдана. Эдэниие дэлгэрэнгыгээр шэнжэлхэ гээшэ тон шухала удха шанартай. Үхибүүтэй бүлэнэртэ гүрэнэй туһаламжа дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай парти, правительствын тогтоолой хэр аша үрэ ехэтэйгээр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай дэлгэрэнгы баримтанууд абтаха.

Ажалай шэнэ нөөсэнүүдые нийтын үйлэдбэридэ элсүүлэн хабаадуулха аргын бага боложо байһаниинь мэдээжэ. Гэр тойронхи ба хубиин хамһабариин ажахыда хүдэлдэг хүнүүдэй тооегүйсэд дүүрэнээр харуулха, мүн тэдэнэй эрэ, эмын, наһанай илгаае тодорхойлходо шэнжэлгэнүүд ехэ туһа хүргэхэ байна. Үхибүүтэй болоод, ажаллахаяа болиһон гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, олон үхибүүтэй эхэнүүд тухай эндэ гол түлэб хэлэгдэнэ. Хэрбээ үхибүүдээ ясли болон хүүгэдэй саадуудта оруулбал, тэдэнэй хэн нэгэнэйнь үйлэдбэри дээрэ хүдэлхэ аргатай болоһыень шэнжэлгэнүүд элирхэйлэн харуулха зэргэтэй. Эдэ мэдээнүүд ажалай нөөсэнүүдые гамтайгаар хэрэглэхын тула шухала материал үгэхэ юм.

Шэнжэлгын материалнууд демографическа үрэ түгэс политика бэелүүлгэдэ туһалха. Хүн зоной жэгдэ һайнаар үдэсые хангаха, гэр бүлэнүүдэй эб эсые бэхижүүлхэ, үхибүүтэй эхэнэрнүүдэй ажал хэрэгтэ, нийтын ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадахын тула таарамжатай зохид эрхэ байдал байгуулха, үхибүүтэй эхэнэрнүүдтэ, олон үхибүүтэй бүлэнэртэ хүнгэлэлтэнүүдые олгохо гээшэ демографическа политикын зорилго болоно.

Демографическа политикын талаар шаглүүлэгдэһэн хэмжээнүүдые парти, правительство үргэнөөр бэелүүлжэ байна. Тусхайлбал, ажалладаг эхэнэрнүүдтэ үхибүүнэйнгээ жэлтэй болоторнь харууһалһанай түлөө зарим тэды түлбэритэй амаралтанууд тогтоогдонхой. Үхибүүтэй болоходонь, тэдхэмжэ түлэгдэдэг байна. Гэбэшье али бүхы ушар шалтагаануудһаа уламжалан, хүн зоной ургалта һанаһанда хүрэмэ хурдан түргэнөөр дээшэлнэгүй. 1982 ондо орон доторнай нимэ ургалта мянган хүнэй хүртэсэдэ 8,8 хүн болоһон байна. РСФСР-тэ энэ үрэ дүн — 5,9, Белоруссида 6,7 болотороо хороо. Бусад олон республиканууда энэ ургалтань һүрэггүй дээшээ байна. Саашадаа обществын хүгжэлтые хангахын тула хүн зоной олошоролгые эрид дээшэлүүлхэ шухала.

Энээнтэй дашарамдуулагдан, социально-демографическа шэнжэлгын үедэ хото, хүдөөдэ гэр бүлэнүүдэй тогтууритай байһан тухай, залуушуулай гэрлэлгэ, һалалга тухай дэлгэрэнгы мэдээнүүд абтаха юм. Эдэ асуудалнууд бусад нүхэсэлнүүдтэй: хүнүүдэй наһанай, эрдэм һургуулиин хэмжээнтэй, гэр байраар хангагдалгатай нягта холбоотойгоор шэнжэлэгдэхэ зэргэтэй. Бүхы орон доторнай хүнүүдэй залуугаар бүлэ болодог, боложо байһаниинь мэдээжэ. 1981 ондо һамга абаһан эрэшүүлэй дундуур наһан 24-һөө, харин хадамда гараһан басагадай наһан 22,5 жэлһээ доошоо ороһон байгаа. Һайн гэр байраар хангаһанай, тэдэнэртэ хүнгэлэлтэнүүдые олгоһоной ашаар залуу бүлэнэрые бэхижүүлхэ гээшэ манай демографическа политикын гол шэглэлнүүдэй нэгэниинь болоно. Энэ политикын үндэһөөр бэелүүлэгдэдэг хэмжээ ябуулгануудай ашаг үрые сэгнэхын тула шэнжэлгын үрэ дүнгүүд хэрэглэгдэхэ юм.

Байрын гэрнүүдые барилгын хэмжээгээр манай орон дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэлдэг. Мүнөө хото городуудта ажаһуудаг хүнүүдэй 80 шахуу процентнь өөһэдын гэр байратай болонхой. Зүгөөр манайда энэ талаар шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл бии байна. Үшөө олон гэр бүлэнүүд коммунальна байрада ажаһууна гэхэ гү, али хубиин гэрнүүдтэ түлөөһөөр ажаһуудаг юм. Экономическа ямар районуудта байрын гэрнүүдые олоор бариха талаар мүнгэ зөөри ехээр һомолхо шухала байһыень шэнжэлгын үрэ дүнгүүд тододхохо аргатай бшуу.

Социально-демографическа шэнжэлгын удха шанарай, зорилгонуудай эдэ жэшээнүүдээр хизаарлагдахагүй байһаниинь элитэ гэжэ В. Володарский тэмдэглэбэ. Абтаһан мэдээсэлнүүд бусадшье зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хэрэглэгдэхээр хараалагдана. Урдамнай ехэ зорилгонууд табигдана. Түүбэрилэн шэнжэлгэ хэхын тула бэлэдхэлэй ехэ, орёо хүдэлмэри ябуулагдаха зэргэтэй. СССР-эй Госплантай, СССР-эй Гүрэнэй ажалай комитедтэй, СССР-эй Наукануудай академитэй, зохихо министерствэнүүд болон албан зургаануудтай хамта СССР-эй Центральна Статистическэ управлени энэ хүдэлмэриие бэелүүлжэ эхилбэ.

Р. АХМЕТОВ.

Москва.

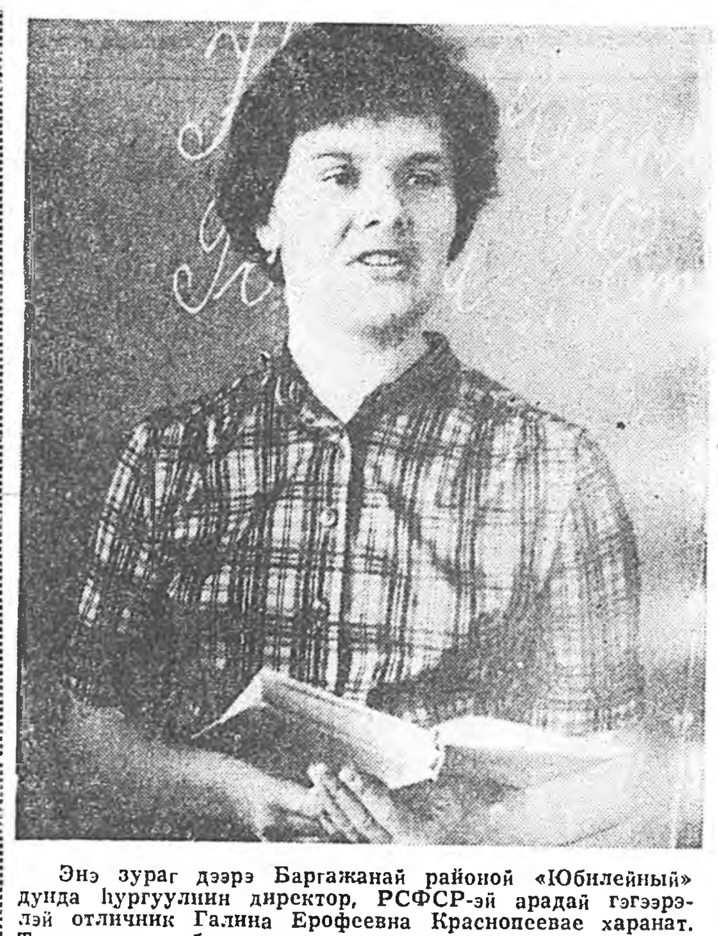

Энэ зураг дээрэ Баргажанай районой «Юбилейный» дунда һургуулиин директор, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Галина Ерофеевна Краснопеевае харанат. Тэрэ ургажа ябаа үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы шадабаряа, дүй дүршэлөө элсүүлһэнэйнгээ түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Хүндэлэлэй грамотоор шагнагдаһан байха юм.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэгдэһэнэй һүүлээр

«СҮЛӨӨ САГАА ЗОХИДООР ҮНГЭРГЭБЭЛ...»

Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Зүүн-Мүрэнэй малай комплексын механик Д. Салдановай нимэ гаршагтай бэшэг байгша оной октябрийн 6-да манай газетэдэ толилогдоо һэн. Зүүн-Мүрэн, Шулуута болон Далахай тосхонуудта ажаһуугшад соёл гэгээрэлэй талаар хангагдахаяа болиһоор үнинэй гэжэ тэрэ бэшэг соо хэлэгдэһэн байгаа.

КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэгэдэхи секретарь В. Д. Тахановай гар табилгатай нимэ удхатай харюу газетымнай редакцида ороо.

Танай газетэдэ толилогдоһон бэшэгэй һүүлээр райондо тусхай комисси байгуулагдаа. Тэрэнние районой Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо В. Б. Танхаев хүтэлбэрилөө, бүридэлдэнь КПСС-эй райкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша В. Б. Бальбеев, райгүйсэдкомой соёлой таһагые даагша Н. Д. Шубин, Тоорын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Д. Амбуев оролсоо. Статья соо хэлэгдэһэн баримтанууд Тоорын сомоной Соведэй гүйсэдкомой, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Маяк» колхозой правлени болон парткомой хамтын заседани дээрэ, сомсоведэй харьяата газар дээрэхи организаци, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар харагдаа.

Шулуута тосхоной клуб заһабарилагдажа шэрдэгдээд, мэнэ гэһээр хүдэлжэ эхилхэнь. Районой Соведэй гүйсэдкомой байгша оной сентябрийн 19-нэй шиидхэбэрээр Зүүн-Мүрэнэй эхин шатын һургуулиин байшан клуб болгогдохоор Зүүн-Мүрэнэй леспромхоздо үгтөө.

Зүүн-Мүрэнэй леспромхоздо 1984 ондо шэнэ клуб барижа эхилхээр хараалагдана. «Маяк» колхоздо 250 хүнэй багтаха залтай клуб баригдажа эхилхээр түсэбтэ оронхой.

Далахай болон Зүүн-Мүрэн тосхонуудта хоёр байра клуб болгогдон заһагданхай. Тэндэ кино харуулагдана, соёл-гэгээрэлэй, нийтэ-политическэ элдэб хүдэлмэри ябуулагдана.

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК. «Ядерна дайе буруушаалга» гэжэ декларациин «Ядерна буу зэбсэгүүдые тэрэ хэмдэнь үлөөхэ» тогтоолой проектнүүд дотор найруулагдаһан Советскэ Союзай эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүдые ООН-ой Генеральна Ассамблейн эндэ боложо байһан 38-дахи сессиин зүблэхэ зүйлдэ хойшолуулашагүй шухала асуудалнууд болгожо оруулхые дурадхагдаа. Дэлхэйн бүхы районуудые түлөөлдэг юһэн гүрэнэй гэшүүдынь болодог Ассамблейн генеральна комитедэй заседани дээрэ нимэ шиидхэбэри абтаһан байна.

СССР-эй түлөөлэгшэ В. Ф. Петровский генеральна комитедэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ядерна дайе буруушааһан декларациие баталан абаха дурадхал хүн түрэлтэниие ядерна дайнай аюул руу түлхижэ байгшадай замда политическэ, уласхоорондын-эрхын ба морально-сэдьхэл бодолой шэнжэтэй хаалтануудые тогтоохо талаар ООН-ой хүсэлэл оролдолгонуудта харюусана гэжэ тэмдэглэбэ. Мүнөө уласхоорондын байдалай айхабтар түгшүүрилтэй боложо байха үедэ энэ аюулые усадхан сарахын түлөө тэмсэлдэ хүн түрэлтэнэй ухаан бодолые, һэшхэлые элсүүлэн зорюулха шухала.

Генеральна комитедэй дурадхалнуудые Ассамблей һайшааба. Буу зэбсэгүүдые хуряалгын, аюулгүй байдалай асуудалнуудай зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан ООН-ой Ассамблейн нэгэдэхи комитедтэ эдэ хоёр асуудал хаража үзэгдэхэ байна.

Сессиин пленарна заседани дээрэ юрэнхы политическэ асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлһөөр. Ядерна дайн эрид шангаар, үгэ дуугүйгөөр буруушаан шүүмжэлэгдэхэ ёһотой гэжэ Украинын ССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр В. Н. Мартыненко хэлэбэ. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна ракетэнүүдые Европо түбидэ тараан тодхохо гэһэн американ түсэбүүд тухай тогтожо хэлэхэдээ, эдэниие бэелүүлгэ СССР болон Варшавска Договорой бусад гэшүүн-оронуудай байдалда аюул тохёолдуулха байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Африкын нэгэдэлэй эмхиин (ОАЕ) түрүүлэгшэ, Эфиопиин хүтэлбэрилэгшэ Менгисту Хайле Мариам сессидэ бэшэг эльгээбэ. Энэ ороной гадаадын хэрэгүүдэй министр Гоуу Вольде тэрэниие соносхон уншаһан байгаа. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулжа, эндэһээ ороһон мүнгэ зөөриие бүхы хүн түрэлтэнэй ажана тэнигдэн байдалые улам һайжаруулхын тула элсүүлхэ гэһэн уряа эндэ бии байна.

ЮАР-ай хуули бусаар булимтаран эзэмдээд байһан Намибиин арадта бэеэ даа. һан байдал дары түргөөр олгохо шухала гэжэ ОАЕ-гэй түрүүлэгшэ хэлээ.

Анголодо эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулганууд хадаа Африкын түрүү үзэлтэй гүрэнүүдтэ американ империализмын, ЮАР-ай расистнуудай добтолжо байһан ушар болоно гэжэ Анголын гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Жоржи сэгнэбэ.

ФИНЛЯНДИИН НИИСЛЭЛДЭ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

ХЕЛЬСИНКИ. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй секретариадай штаб-байшангай 15 жэлэй ойдо зорюулагдаһан пресс-конференци эндэ болобо.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет хадаа эб найрамдалай түлөө, уласхоорондын аюулгүй байдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө, национальна бэеэ дааһан байдалай, социальна дэбжэлтын ба арадуудай хоорондохи харилсаанай түлөө тэмсэдэг уласхоорондын демократическа эгээл ехэ эмхинүүдэй нэгэниинь болоно. Тэрэнэй бүридэлдэ ородог политическэ ба нийтын хүдэлөөнүүдэй ондо ондоо байгаашье һаань, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, хүнүүдэй ажабайдалһаа дайн байлдаануудые усадхан үгы хэхэ гээшэ ВСМ-эй шухалын шухала зорилго мүн.

ВСМ-эй секретариадай Хельсинкидэ байлгын жэлнүүдтэ энэ эмхи эб найрамдалые сахин хамгаалха талаар эдэбхитэй олохон ябуулгануудые хэһэн байна. ВСМ-эй үүсхэлээр уласхоорондын ехэ ехэ хуралдаанууд үнгэргэгдөө, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада эсэргүү, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряахын түлөө ажалшадай үргэн ехэ тэмсэл эмхидхэгдээ.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй президент Ромеш Чандра пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэбэ.

Энэ гайхамшагта ойтой дашарамдуулан, Финляндиин Республикын президент Э. Койвисто Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн соведэй делегацитай уулзаба.

КОМИССИ ХҮДЭЛМЭРЕЭ ДҮҮРГЭБЭ

ПАРИЖ. Эрдэм, техникын болон экономикын харилсаанай талаар совет-француз хамтын комиссиин XX сесси эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Эрдэм, техникын ба экономикын талаар хоёр ороной хоорондохи харилсаанай дүнгүүд сесси дээрэ согсологдоһон, али алиндань ашатай туһатай худалдаа наймаанай-экономическа ба эрдэм-техникын холбоо барисаае саашадань хүгжөөлгын түсэбүүд хараалагдаа.

Гүнзэгы ехэ шэнжэлгэнүүдые хэхэ талаар эрдэм-техникын харилсаагаа хүгжөөхэ шухала гэжэ комисси дурадхаба гээд баталагдан абтаһан коммюнике дотор заагдана.

Э. ХОНЕККЕР Г. КОЛЬДО БЭШЭГ ЭЛЬГЭЭБЭ

БЕРЛИН. ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер ФРГ-гэй федеральна канцлер Г. Кольдо бэшэг эльгээбэ. Тус ороной газар дээрэ американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхолгодо ФРГ-гэй зонхилхы бүлэгөөрхидэй ямараар хандажа байһые хаража үзэхыень, али тэгшэ эрхын ба аюулгүй байдалай гол ёһонуудай үндэһөөр Женевэдэхи совет-американ хөөрэлдөөнүүдтэ үгээ ойлголсолгодо туһалхыень энэ бэшэг соо уряалагдана.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн Мэдүүлгэ тон шухала удха шанартай байна гэжэ бэшэг дотор тэмдэглэгдэнэ. Сэрэгэй-стратегическэ хүсэнүүдэй тэнсүүриие буруу һүргэхэ гэһэн США-гай һэдэлгэнүүд энэ Мэдүүлгэ дотор эрид буруушаагдаһан байгаа. Уласхоорондын байдалые гуримшуулан һайжаруулхын тула эрид эрьелтэ хэхэ шухала.

СССР болон социалис ханин нэгэдэлтэ оронуудта зүрюугээр шэглүүлэгдэһэн американ ядерна буу зэбсэгүүдые ФРГ-гэй газар дээрэ тараан тодхолго Варшавска Договорой зүгһөө харюугай зохихо хэмжээнүүдые абахыень заабол баадхаха байна гэжэ бэшэг дотор хэлэгдэнэ. Бүхы талын аюулгүйн аша туһые хараада абажа, Советскэ Союз болон бусад социалис оронууд тодорхой дурадхалнуудые оруулһан байгаа. Эдэ бүгэдын үндэһөөр Женевэдэ хэлсээ баталхые түйлаха гэжэ оролдоно. Зүгөөр США эдэ хөөрэлдөөнүүдые буруу һүргэхын тула бүхы юумэ хэнэ.

(ТАСС).

ЧУКОТКЫН УРАШУУЛ

Ази Америкэ хоёрой ниилэһэн газарта оршодог манай ороной эгээл зүүнэй һуурин тосхон болохо Уэлендэ «Хойто зүгэй гар бүлэгүүд» гэһэн мастерской 50 гаран жэл соо хүдэлжэ байнхай. Тэрэ чукча ба эскимос арадуудай яһан дээрэ һиилэхэ искусствын түбынь болонхой. «Моржын һоёо дээрэ һиилэгдэһэн чукчануудай графика танай газар дайдын гайхалтай һонин зүйл байна», — гэжэ американ уран зурааша Рокуэл Кент Уэленэй һиилэгшэ Елена Янкуда бэшэһэн байдаг. Москвада 80 наһа хүрэхэдэнь, Чукоткын уран бэлигтэнэй зурагаар шэмэглэгдэһэн моржын һоёо тэрээндэ бэлэг болгон барюулагдаһан байгаа ха.

Һуурин тосхоной түбтэ эгээл томо шулуун байшанда мастерской түбхинэнхэй. Станислав Денисенко тэрэниие юһэн жэл соо хүтэлбэрилнэ. Хорёод жэл соо Чукоткодо тэрэ ажаһуухадаа, энэ орон нютагые һайн мэдэхэ болоһон, арадай бүхы уран гартантай танилсаһан байна. Тэрэ өөрөөшье һайнаар зурадаг, фото-зураг бэрхээр буулгадаг.

— Хойто зүгэй бусад арад үндэһэтэдтэл адли, чукчануудай ба эскимосуудай арадай гар үйлэдбэри эртэ урдын ёһо заншалнуудтай юм, — гэжэ С. Денисенко хөөрэнэ. — 1931 ондо байгуулагдаһан манай мастерской олохон уран гартаниие нэгэдүүлэнхэй. Мүнөө эндэ 110 хүн хүдэлдэг. Тэдэнэй дундаһаа 12-ынь СССР-эй Уран зураашадай холбоондо абтанхай. 1976 ондо дүй дүршэлтэй дүрбэн урашуул уран зурагай искусствын талаар И. Е. Репинэй нэрэмжэтэ РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреадууд болоһон габьяатай.

Мастерскойн директор уужам һаруул цехүүдтээ оруулжа харуулаа, яһан дээрэ һиилэхэ хэрэгтэй танилсуулаа. һэн. Станогууд, хюрөөнүүд, хэдэн арбаад үрэм уран гартанай мэдэлдэ үгтэнхэй. Эндэ зарим зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ конвейертэ оруулагданхай, гэбэшье ехэнхидээ эндэһээ эрхим шанартайгаар бүтээгдэһэн зүйлнүүд гарадаг. Эндэхи уран гартанай скульптуранууд, графическа зурагууд Хойто зүгэй хүн зоной һуудал байдалые, агнуурине, загаһа барилгые, Арктикада амидардаг ан амитадые харуулдаг байха юм. Чукоткын ба бүхы Советскэ Союзай түүхын гайхамшагта үйлэ хэрэгүүдые харуулалгада бүтээлнүүдэй зарим хубинь зорюулагданхай. «Челюскин» гэжэ ледоколой түүхэтэ хэрэг, Хойто полюсаар дамжан, совет летчигуудай СССР-һээ США хүрэтэр ниидэлгэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда фашис Германиие бута сохилго эндэ харуулагдана. Мастерскойдо хүдэлһэн түрүүшын һиилүүршэдэй нэгэн эскимос Вуквол дайнай жэлнүүдтэ Ленинградые хамгаалжа байгаад, амин наһаяа алдаһан байна. Мүнөө Уэлендэхи мастерской тэрэнэй нэрэмжэтэ юм.

Тус мастерскойн музейдэ чукча шадабаритадай бүтээлнүүдэй миил багахан хубинь суглуулагданхай.

В. ЖУРАБЛЕВ,
АПН-эй корр.

ТОПИ

ТАНИЛСАГТЫ: Владимир Дагуров

Владимир Дагуров Москвада ажаһуудаг. Тэрэ гушаад ондо Буряад нютагта мэдээжэ байһан поэт, «Тараса» гэжэ шүлэгүүдэй согсолбориин автор Геннадий Дагуровай хүбүүн юм. Тиимэһээ эдир наһанһаа эсэгынгээ зүргэдэ шэлжэжэ, уянгын шүлэгүүдые бэшэжэ эхилһэн намтартай.

Владимир Дагуров гол мэргэжэлээрээ фармаколог, медицинын эрдэмэй кандидат. Тэрэ И. М. Сеченовэй нэрэмжэтэ нэгэдэхи медицинскэ институтда хүдэлхэ зуураа фармакологиин түүхэдэ хабаатай асуудалнуудаар шэнжэлгэнүүдые хэжэ байнхай. Нүгөө талаһаа, тэрэ поээидэшье амжалтатайгаар ажаллана гээд тэмдэглэлтэй. Шүлэгүүдынь саг үргэлжэ түбэй журналнуудта барлагдажа байдаг. Зургаан ном Свердловскдо ба Москвада хэблүүлээ. Һаяхана В. Дагуровай «Порука» гэжэ долоодохи согсолбориинь «Современник» хэблэл барлан гаргаба. Гадна поэдэй шүлэгэй ном Болгарида гараһан, зарим уянгынь мүрнүүд англи, немец, чех, сербо-хорватска хэлэнүүд дээрэ толилогдонхой.

Мүнөө Владимир Дагуровай гурбан шүлэг уншагшадайнгаа анхаралда дурадханабди.

БАЙГАЛ

Байгаа дэлхэйн барагдашагүй гайхал—
Байгал далай—
газар ба тэнгэри—
Сэнхир долгидой наадахань һайхан,
Шэхэндэ солгёон хүүеэниинь элил.
Уур сухалаараа гү, али
аали номгоороо
Урдаш байхадам, гайхуулнаш намай.
Гурбан зуун хүбшэргэй горходоороо
Гуниг, баяр түрүүлнэш налайн.
Нэхы тайгын ногоон туяа,
Нэлэнхы эрьеын алтан элһэн—
Эдэ бүгэдын энхэрэл уряал
Эртэ сагһаа досоом үлэһэн...
Тиимэл хадань мүнөөш тэсэнгүй
Тэрэнгитэ бодолоор сэдьхэлээ угаанам.
Эбхэржэ ерэһэн мүрнүүдые үлхэнгүй
Эртын хонгор наран доро игаанам.
Һуни оройшье нарһад шууяад,
Һүртэй хүгжэм һануулан зэдэлээ.
Одо мүшэд олоороо ялараад,
Огторгойн хүшэгэ
сүмөөрнь ээлээ.
Долгидой тэшхээн огто замхаагүй,
Дошхон аялгань доһолгоо сээжэ...
Агуу гоохон Ангар—хараа гүт?—
Алдарта далайн хэшэгэй дээжэл!
Байгаа дэлхэйн барагдашагүй гайхал—
Байгал далай, шамдаа һүгэдэнэм.
Сэнхир долгидой туянь һайхан,
Шэхэндэ элил—
хүүеэгынь мэдэрнэм!

* * *

Булта юумэнэй
буруу зүбые шиидхэхэ
Бурхан бэшэб,
юрын лэ хүнби,
Буурал абынгаа
буян, нүгэл һүйдхэхэ
Бусадһаа үршөөл
абаагүйдөө зүбхэнби.
Хорбоо юртэмсэ
хооһон тооһон бэшэл,
Хонохо, үнжэхөө
ерээгүйбди нишэ, мэдэ
Сэнхир тэнгэриинень
сэлмэг байлгаха гэжэ
Сэдьхэлдээ үнинэй
шэбшэн ябаабди бидэ.
Зоной жаргал,
золой далай салгидажа
Зоболон гээшэ
мүр улагүй арилхал.
Одоол тиихэдэнь
одод манһаа далдиржа,
Оршолон дээгүүр
туяа гэрэлээ сасахал,
Бултанда мартагдашагүй
тэрэ гэрэлтэ үедэ—
Бурханһаа дутуугүй
болоод байхалди, этигээрэйт.
Бурьялһан ажабайдалай
харьялан урасхалта эрьедэ
Буурай хүнэй
жаргал ерээ гэжэ мэдээрэйт.

А. ЖАЛСАНОВ оршуулба.

ТҮРЭЛ ХЭЛЭМ, ТҮРЭҺЭН ДАЙДАМ...

Хэбэд номхон Хэжэнгэ нютагаархин хэр угһаа хойшо түрэл буряад хэлэеэ хүндэлжэ, хүгжөөжэ байдаг гэжэ бултанда мэдээжэ ха юм даа. Буряадай элитэ уран зохёолшодой, поэдүүдэй, сценын суута бэлигтэнэй алтан үлгы болохо энэ нютагай залуу үетэншье хадаа түрэл хэлэеэ гүнзэгыгөөр шудална Энээндэнь түрэлхидэйшье, һургуулиин бухы багшанарайшье хубитын ехэ байһаниинь арсашагүй. Мүнөө би өөрынгөө хүтэлбэрилдэг «Зүрхэнэй дуунууд» гэһэн эдир бэшэгшэдэй нэгэдэл тухай тобшохоноор хөөрэхэ хүсэлэнтэйб.

«Зүрхэнэй дуунууд» гэһэн эдир бэшэгшэдэй нэгэдэлые республикымнай суута багшанарай нэгэн байһан Надмит Намсараевич Намсараев бури 1930-аад онуудай эхеэр эмхидхэжэ, гуша гаран жэлэй туршада тэрэниие өөрөө хүтэлбэрилһэн юм. Буряадаймнай мэдээжэ уран зохёолшодой, поэдүүдэй, тэрэ тоодо Чимит Цыдендамбаев. Цырен Галанов, Георгий Дашабылов, Чингис Гуруев гэгшэдэй зохёохы ажалайнь түрүүшын алхамууд эндэһээл эхитэй юм.

Нэгэдэлэй эдир гэшүүд түрүүшынгээ уянгата бадагуудые эндэл үлхэжэ, уран хурса үгэдэ эндэл һураһан гээшэ.

1966 ондо Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргэжэ ерэһэн намда уданшьегүй «Зүрхэнэй дуунуудые» хүтэлбэрилхэ хүндэтэ үүргэ даалгагдаа һэн.

Мүнөө манай нэгэдэлдэ дурбэдэхиһөө арбадахи хүрэтэр классуудай 24 һурагшад ябадаг юм. Тэдэнэр эндэ буряад уран зохёолые гүнзэгыгөөр шудалдаг, арадай аман зохёолой дундаршагүй баялигуудтай танилсадаг, мүн өөһэдөө уран найруулгануудые бэшэжэ туршадаг байна. Гадна бүлгэмэйхид элитэ уран зохёолшодой зохёохы ажалда зорюулагдаһан үдэшэнүүдтэ. уншагшадай конференцинүүдтэ, уран һайханай харалгануудта эдэбхи үүсхэлтэйгөөр хабаадалсана гэжэ тэмдэглэлтэй. Жэшээлбэл, суута буряад поэт Дондок Улзытуевай дурасхаалта үдэшэ хүүгэдэй ухаан сэдьхэлдэ мартагдашагүй бүхөөр хадуугдаһан байха. Үхи-

бүүд энэ үдэшые удха түгэлдэрөөр үнгэргэхын тула нилээд ехэ бэлдэлгэ хэһэн, бэлигтэ поэдэй зохёохы ажал, ажабайдалайнь намтар тушаа элидхэлнүүдые уншаһан, дуунуудыень гүйсэдхэһэн, шүлэгүүдыень хэлэһэн, мүн уран гоёор шэмэглэһэн ханын газетэ болон планшедүүдые дэлгээһэн байна. Тэрэл үдэшэ нэгэдэлэй гэшүүд өөһэдынгөө найруулгануудые, литературна туршалгануудые сугларагшадай анхаралда дурадхаһан юм. Хүүгэдэй литературна мэдэсые үргэдхэлгэдэ, ухаан бодолыень хурсадхалгада, хэлыень баяжуулгада имэрхүү үдэшэнүүдэй хэды ехэ удха шанартай байһан тухайнь хэлэһэнэйшье үлүү ха юм даа.

Нэгэдэлэй гэшүүдэй өөһэдынь найруулганууд дээрэ онсолон тогтолтой. 7-дохи «а» классай һурагша Володя Шираповай бэшэһэн рассказууд, мүн тэрэнэй үетэн болохо Баяр Бадмаевай зохёоһон шүлэгүүд һургуулиин ханын газетэнүүдтэшье, «Хэжэнгын голдошье» нэгэнтэ бэшэ толилогдоһон байха. Баярай түрэл нютагтаа зорюулжа бэшэһэн шүлэг соо иимэ зохидхон мүрнүүд дайралдадаг юм:

Уужам сэнгэлиг
талаарнь
Ургы сэсэг һалбарна,
Хизааргүй үргэн
сабшалангынь
Хүхэ далайдал долгилно.

Тиихэдэ Соёлма Гениновагай, Георгий Дашабыловай «Гараса дээрэ» гэһэн зохёол тухай минии һанамжа» гэһэн реферат, Цыдып Цыдыповэй «Жаргалта Буряад орон» гэжэ нэрлэгдэһэн рассказ, Зоригма Лыгденовагай «Лушан Шойдоровой дайшалхы зам» гэһэн очерк—эдэ хүдэлмэринүүд удхаар гүнзэгы, уран хурса хэлэтэй байба.

Тэрэшэлэн нэгэдэлэймнай эгээл эдир гэшүүдэй нэгэн болохо Баяр Галданов буряад совет литературын үндэһэ һуури табигша Хоца Намсаревич Намсараевай түрэһөөр 90 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан реферат бэшэжэ, 1982 ондо Хара далайн эрьедэ үнгэрһэн бүхэроссин литературна һайндэртэ хабаадалсаһан, 2-дохи шатын дипломоор шагнагдаһан байна.

Энэ хүдэлмэриһөө гадуур һурагшаднай нютагайнгаа аха захатанһаа аман үгын баялигуудые бэшэжэ абадаг һайшаамаар заншалтай болонхой. Тэдэнэр буулгажа абаһан таабаринуудаа, оньһон, хошоо үгэнүүдээ «Алтан мэтэ арадай зохёол» гэжэ нэрлэгдэһэн тусхай суглуулбаридаа оруулдаг, эгээл һонирхолтойнуудыень ханынгаа газетэдэ толилдог юм. Дурсагдаһан суглуулбаридань үльгэрнүүд. онтохонууд. оньһон үгэнүүд. таабаринууд, үреэл үгэнүүд. урданай дуунууд бүлэг бүлэгөөрөө хубаарилагдан оролсонхой. Уран һайхан дуунуудые һурагшадайнгаа бэшэжэ асархадань, үнэхөөрөөшье, урмашан бахархамаар байдаг.

Һурагшадайнгаа асарһан уран найруулга болон шүлэгүүдые неделидээ нэгэ удаа үнгэргэгдэдэг классһаа гадуурхи хэшээлдээ зүбшэн хэлсэдэг, шүүмжэлдэг болоһоор үнинэйбди. Шалгаржа гараһан һурагшадай зохёолнуудые һургуулиингаа ханын газетэдэ, районой «Хэжэнгын гол» газетэдэ толилдогбди. Буряад хэлэнэй ба литературын олимпиадануудые үнгэргэхэдөө, илагшадыень районой олимпиадада хабаадалсахаар зууршалдагбди. Нёдондо үнгэргэгдэһэн олимпиадада манай нэгэдэл 1-дэхи һуури эзэлжэ, республиканска олимпиадада ошохо хүндэтэ эрхэдэ хүртэһэн юм.

Эдир бэшэгшэд һургуулиингаа ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг заншалтай. Тэдэнэр Хоца Намсараевич Намсараевай зохёохы ажалда зорюулагдаһан тусхай залые өөһэдынгөө хүсөөр шэмэглэжэ, түүхэтэ, шухаг материалнуудаар хангаһан байна. Һурагшадай багахан энэ музейдэ орожо хараһан хүн бүхэн үнэн сэдьхэлһээ бахархажа, хүүгэдтэ зүрхэнэй баярые хүргэн ошодог болонхой.

Тобшолон хэлэбэл, нэгэдэлэй эдэбхитэд түрэл хэлэнэйнгээ сэнгүй ехэ баялигуудтай бодото дээрээ танилсана. буряад литературые гүнзэгыгөөр шудална, уран хурсаар уншажа, удха һайнтайгаар бэшэжэ һурана гээшэ.

Ород, буряад хэлэнүүдые зэргэсүүлэн шудалжа ябаһан хүүгэд алишье хэлэеэ адли тэгшээр мэдэхэ зэргэтэй. Дээрэ дурсагдаһан һурагша В. Ширапов ородшье, буряадшье хэлэн дээрэ адлихан лэ зохидоор найруулгануудые бэшэжэрхидэг юм. Нэгэдэлэй бусадшье гэшүүд хоёр хэлэн дээрэ шүлэгүүдые уран хурсаар зохёодог байна. Энэ ушар юу гэршэлнэб гэхэдэ, мүнөө үеын һурагшад хоёр-гурбан хэлэ зэргэ шудалхадаа, нэгэшье ядадаггүй, харин улам ехээр оролдожо, тэдэнэй үгын баялигуудые айхабтар ханамжатайгаар хадуужа абадаг байна.

Гэхэтэй хамта һүүлэй жэлнүүдтэ зарим буряад нютагуудай һургуулинуудта түрэл хэлэеэ шудалалга гээшэ мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ яашье хүрэмөөр бэшэ байһаар. Манайшье һургуулида ород, буряад хэлэнүүдые шудалалга гээшэ зэргэсэн ябадагшье һаа, энэ хэрэгтэмнай дутуу дунда-

ХОЛЫН ҮХЭРИДЭ

БИШЫХАН ЗУРАГЛАЛ

ЯРУУНЫН районой «Победа» колхозой хэдэн зуун эбэртэ бодо мал, һүрэг олон хонин Үхэридэ үсхэбэрилэгдэдэг...

Үхэридэ үнинһөө хойшо — минии мэдэхын колхозой һүнэй фермэ байдаг юм. Мүнөө тэндэ найман һаалишан хүдэлнэ. Эдэнэй дунда үнинэй һаалишад гэхэдэ, Намсараева Бүдэжаб, Сандитова Дыжид, Гомбоева Долгорма болонод. Би тэндэл хүрэтэр ошоо һэм.

Тэрэ үдэр мойһондо ошолгон болоо. Үхэридэ ажаһуугаад мойһондо, долоогонодо, нэрһэндэ ошонгүй байжа болохо юм аал? Би ошолдохо юм аад, мэдэнгүй гээгдэшооб. Чимит-Даша хүрайхай ная наһа хүрэбэб гэжэ хөөрэнэ. Энэмнай ганса эндэхи бэшэ, бухы колхозойнгоо үндэр наһатанай нэгэн болоно. Сэбэг абгай хүнгэн сарюун, шанга дуутай зандаа.

Далаад наһатайнууд нютагай хүндэтэй үбгэд, хүгшэд болохо Шой баабайтан болоод Гончикова Цыпилма, Цыренжапова Долгор гэгшэд һонингоо хөөрэжэ, түбшэн аажам байдалаар ажаһуунад.

ЦЫБИК ГУРОБАЗАРОВ мүнөө тэндэ ажаһууна. Тиихэдэ, 1944 ондо, манайхин мүн лэ ажаһуудаг байгаабди.

...Гэртээ наадажа байһан би баруун онгоошхоороо жороо тэргэтэй баабайнгаа ерэхые хараналб. Баабай гансаараа бэшэ, үшөө нэгэ хүнтэй. Тэрэнь шинельтэй. Тэргэһээ бууxадаа доxолон.

— Эжы, — гэжэ би һухирөө һэм, — Цыбик ахай дайнһаа ерээ. Харыт, тэрэ тэргэһээ буугаа. Эжы...

Эжымни оёжо байһан юумэеэ орхижо онгоошходо ерээ һэн.

— Хүбүүмни яагааш хурса нюдэтэйбши даа, — гэжэ хэлээд, газаашаа гүйжэ гараба. Эжымни тиихэдэ баярлаһандаа бархираа агша бэлэй.

Энээн тухай би мүнөө аха зондоо дурсан хөөрэжэ үгэнэб. Зүб даа. Цыбик ахай дайнһаа мэндэ бусажа ганса манайхиние бэшэ. бухы хангираархинине тиихэдэ баярлуулһан юм лэ.

Дулма Эрдынеева Цыбик Гуробазаровай наһанай нүхэр, тиихэдэ Хархын-адагта малда хүдэлжэ байһан юм.

— Дулма абгай, — гэжэ би мүнөө асуунаб. — Та ахатанай армиһаа ерэһые һанана гүт?

— Һанаа, бэд даа.— гэжэ Дулма абгай харюусана. — Ши баабайтаяа хүргэлсэжэ Хархын-адаг ошолдоо һэн гүбши..

Би тиихэдэ ошолдоһоноо огто һананагүйб, мартажархёоб. Тиихэдэ арбан гурбатай ябааб. Тэрэ гэһээр тэбхэр дүшэн жэл үнгэрөө. Ахалагша сержант Гуробазаров Цыбик иигэжэ дайнһаа бусаһан түүхэтэй.

— Ерэхэдэмни баярлаа һэн гүш? — гэжэ Цыбик ахатан мэхэтэйгээр миһэрэн абгайһаа асууна.

— Мэдээгүйбеэ, юрэдөө! Баярлаһан лэ хүн бэшэ гүб? Мүнөө мартажархёоб. — гэжэ Дулма абгай тордиһогүй харюусана.

— Энэ айлшамнай гэртээ ябаха уды юм гү? Юундэ ходо манай шэрээ дээрэ һууна гээшэб гэжэ ехэ хүбүүн Володимнай асуудаг байһан юм,— гэжэ Дулма абгай хөөрөөгөө үргэлжэлүүлжэ баһа энеэдэ гаргана.

Цыбик ахатанай мордоходо балшар багахан үлэһэн Володя, дүрбэн жэл шахуу ябажа ерэхэдэнь, хэлэндэ ороһон байбашье, эсэгэеэ таняагүй байхань, айлшан гэжэ тоолохонь гайхалтай бэшэ һаабза. Гэдэһэн соо үлэһэн хоёрдохи хүбүүн Семёниинь хүндэ хэрэгтэй үгэ дуугаржа шадаха болоодүй байһан тула, энэ «айлшаниие» гайхаһан томо нюдөөр харадаг байһан гээшэ.

1944 оной тэрэ намар Цыбик Гуробазаров тэбхэр гушадахи наһандаа ябаа. Дулма эгэшэ хэды наһа дүү. Тиимэ тула Цыдендамба, Дамби, Жаргал гээд лэ хүбүүдэй һубарин гараһанда юунэй гайхал байхаб. Табан хүбүүд мүнөө булта гэр бүлэнүүд болонхой. Ашанар олон. Тиимэһээ ахатан гушатанаа харанхай.

— 1941 оной зун дайнда мордоо һэнби, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ. — Тиин 1943 оной үнгэртэр Монголой Арадай Республикада алба хээб. 1944 ондо Ленинград шадархи фронт эльгээгдээб. Дайнда үни ябаагүй һэм, — гэжэ Цыбик ахатан үргэлжэлүүлнэ. — Арбаад хоног тойрон дайлалдажа ябатараа, баруун хүлөө ехээр шархатааб. Бидэниие хүндөөр шархатагшадые, Ленинградай фронтһоо наашань, Свердловск хото асарһан юм.

Гурбан һара үлүүтэй саг соо Свердловскын сэрэгэй госпитальдо аргалуулһан байгаа. Тэрэ үнэмшэлгэ саарһаниинь мүнөөшье бии зандаа. Хахад жэл болоод дахин сэрэгэй комиссида ороxо ёһотой байгаа. Теэд 1945 оной хабар дайн дүүрэжэ, хаа хаанагүй амгалан тайбан ажабайдал эхилһэн гээшэ.

Цыбик Гуробазаров нютагтаа бусажа, колхозойнгоо мал ажалда гэр бүлөөрөө хүдэлжэ захалаа һэн.

ЖАРА ГАРАН онуудаар тэрэ колхозойнгоо эхэ хониной отара даажа абаад, илангаяа амжалтатайгаар хүдэлһэн юм. Тиихэдэ Үльдэргын «Коммунизм» колхозой түрүү хонишод болохо Цыбенова Дулма, Доржиев Цыдендамба, Дагбаев Цыдендамба гэгшэдтэй мүрысэн ажалладаг байгаа. Энээниинь СССР-эй ВДНХ-гай хоёр мүнгэн, нэгэ бронзо медальнууд гэршэлнэ. Энээнһээ гадна нүхэр Гуробазаровта дайнай болон ажалай амжалтануудай түлөө үгтэһэн гүрэн түрын шагнал — медальнууд олон даа.

Улаан шуһаяа адхажа хамгаалһан амгалан һайхан байдалай жаргалые эдлэн, мүнөө гүрэнэй үгэһэн пенси абаад, Хангир нютагтаа ан-бунхан ажаһуунал даа, «Победа» колхозой дайнай ба ажалай ветерануудай нэгэн—Цыбик Доржиевич Гуробазаров.

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

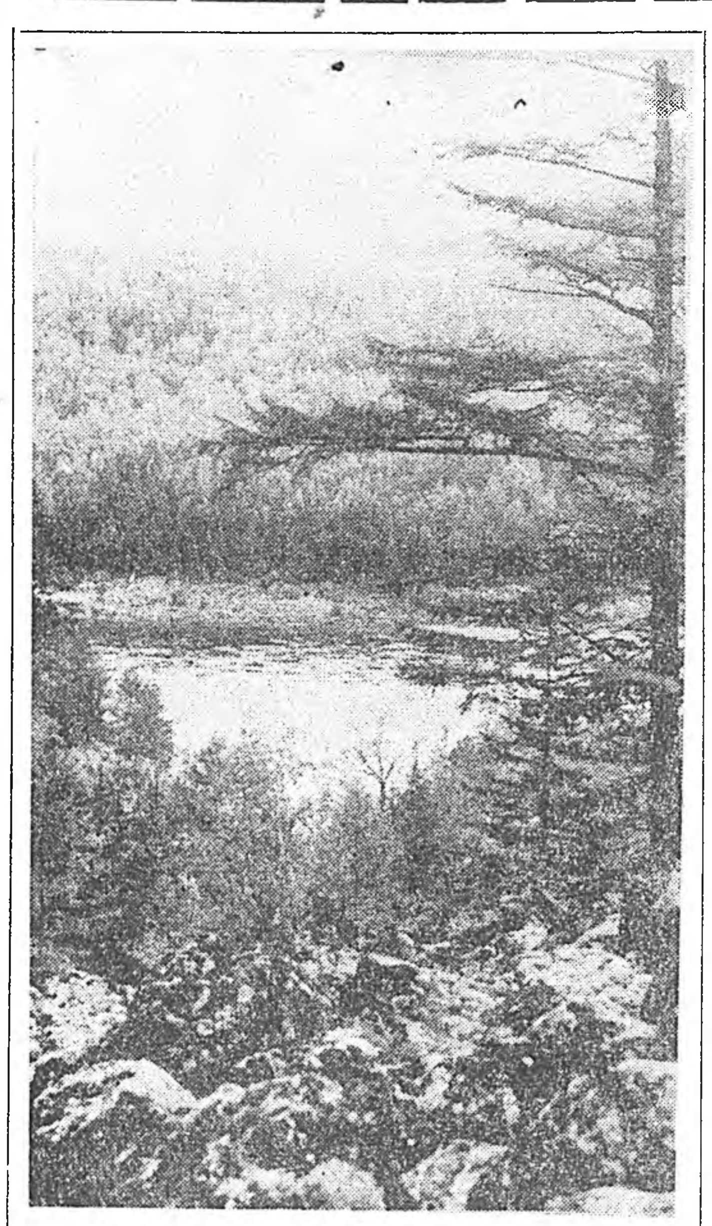

Хангай тайгын хабсагай хүһэг—
Харьялаа Витимэй хабархадаг шэмэг.
Хаpалган һалхинһаа халха хэдэг,
Хамаг баялигайнь ханза гэлсэдэг.
Намарай аалихан намдуу хаһада
Намаа сэсэгээ набшын алтархада,
Сэнхир огторгойнь сиибын хүйтэрдэг,
Шэжэр долгидынь мушхаран эбхэрдэг.
Зүгөөр алишье сагта эндэ ябахада,
Зүрхэ сэдьхэлнай уяран баясадаг—
Иимэл таталюуртай Витимэй дайда,
Иимэл һайхан лэ Буряадайм гайхал.

А. ШОИЖОЛОВОЙ фотоэтюд.

БОЛОҺОН УШАР

НҮХЭТЭ ХҮНДЫДЭ...

ҮБЭЛЭЙ хүйтэн үглөөгүүр һэн. Үүрэй сайжашье байгаа һаань, Нүхэтэ хүндыдэ үшөөл харанхы зандаа. Арьял үндэр нарһа, хушануудай шэлбүүһэтэ мүшэрнүүд дээрэ—бамбагар сагаан саһан. Эндэ тэндэ гэшүүһэнэй тас-няс хухарха абяан дуулдана. Ангууша нохойнууд хоёр эзэдээ холо хойно орхёод, үни хада тайгын гүн руу шургашанхай. Ангуушад гүнзэгы саһа махан, тээ ябад гээд лэ зогсожо, нохойнуудайнгаа абяа гарахые шагнаархан урда хойно оролсоһоор Нүхэтэ хүндыгөө үгсэнэ ха.

Хоноһон отогһоо холодохо бүринь хүндын буртаг жалганууд олошоржо, ой тайгын оройгоор хүүеһэн һалхин ангуушадта ямаршьеб даа үйдхартайгаар үзэгдэнэ. Уданшьегүй гэрэлтэй боложо. нохойнуудай хусалдаха абяан дуулдажа, ангуушадта урма зориг бадаруулба. Гүн тайгын үбдэгсөө саһан ангуушадай шууд түргэн ябаха гэхэдэнь һаад хэнэ.

«Нохойнуудай шэлүүһэ модолуулжа, намнажа байна гээшэ аабза, абьянуудынь хэрмэндэ хусадагтал адлихан бэшэ байнал», — гээд, Бадма абгайнь Ильяһаа түрүүлэн урагшаа дабшана.

Хүрэжэ ерэхэдэнь, ямаршье шэлүүһэндэ бооpоогүй, харин гурбан нохойнуудынь баабгайн эшээлһэн нүхэ олоржорхёод, гапи галзуу боложо байхадань, һүн ехэтэ тайгын эзэн — бартахи нүхэнһөө тархяа бултаганулан хүрхиржэ байбал даа. Зүүдэндэ ороогүй иимэ уршагта байдалда ороһондоо хоёр ангуушадай хуухын үһэн үрзылдэн. нюргаарнь хүйтэн могой өөдэ уруугаа гүйлдэхэдэл гэбэ. Буугаа шабха дээрэнь табижархёод, урагшань ёдогонуулжа байһан Бадма абгай дүүмэр Ильядаа хандан, иигэжэ хэлэбэ: «Илька, а Илька, газар дээрэ гансахан Цыбэнэй Бадмын хара баахалдайн хүнэһэн болоо һаа, алтан дэлхэй хотойхошьетүй юм аабза, харин шиниимни улаан сурбанууд хайратай. Түргэн лэ эндэһээ зайлаа һаамнай дээрэ ха даа».

Нохойнууд эзэдэйнгээ ерэһэндэ улам ганиран галзууралдаба. Хүрхиржэ байһан тайгын эзэн нүхэнһөө һуга харайн гаража, ангуушад тээшэ гүйшэбэ. Нохойнууд баабгайн хойноһоо борьбодон, эзэд тээшээ табихагүйе оролдоо. Теэд энэнь шортоо. Илья Кузнецов үни бодомжолонгүй монсогор туулган тобшоор һомологдоһон буугаа мэргэлэн, дүтэлжэ ябаһан баабгайн үбсүүн тээшэ залажа, тэрэ дарынь унагаажархёо һэн ха.

Уршагта энэ ябадал энээгээршье дүүрээгүй. Эжэлээ алууһан хоёрдохи баабгай аржаганаһаар толгойгоо нүхэнһөө бултайлгаба. Одоо яаха бэлэй, һомон ондоо үгыл гэжэ Илья нүхэртөө хашхархадань, Бадма абгайнь хажуудань байбагүй, харин хүндыгөө уруудан харайжа ябашаһан байба. Яахаб даа теэд, Бадма абгай бартахиһаа заяагаараа айба гээшэ аабза гээд, нохойнуудаа баабгайтайнь орхижорхёод. зайлаха ушартай болобо ха.

Тэрэ үедэ Нүхэтэ хүндыдэ колхозой залуушуул модо бэлэдхэжэ байгаа. Үглөөгүүр моридоо шаргалжархёод, сайгаа ууҗа һууxадань, мүнөөхи Бадма абгай амяа хөөрэшэнхэй, гүйдэлөөр орожо дажаганашаба: «Яшка нүхэр, дүү хүбүүеш баабгай бажуухаяа байнал. Түргэн ошоёл, абараял!»

Ниргэжэ сошордуугаар дуугараад лэ нүхэрөө орхиһон газар тээшэ гэдэргээ харайшаба гэхэ. Ильягай аха Яков Андриянович Кузнецов һуга харайн бодожо, Бадмын хойноһоо мори шаргаараа гүйлгэжэ мэдэбэ. Тэндэ байһан залуушуул барандаа һүхэнүүдээ һүйбаданхайнууд уршагта байдалда ороһон Ильягаа абархаар зорибод. Гэнтэ харан гэһээнь... тайгын эзэнэй аманда орохоёо байгааша ангуушамнай буугаа үргэлэнхэй шаргын харгыгаар һанаа амархан алхалжа ябаба хаш. Дүү хүбүүнэйнгээ амиды мэндэ гараһандань баярлаһан Яков тэрэнээ харахалаараа, «баярлаһан хирээ бархирдаг» гэдэгтэл хашхаран аһаашаба.

Хүн зоной нөөхи газарта олоороо дүтэлэн ерэхэдэнь, нэгэ баабгай хүһан модо тушэжэ, һуумгаһаа үхэшэнхэй, нүгөөдэнь нүхэнһөө гаража тэрьедэшэһэн байба.

Тэрэ сагта баабгайн агнуури гээшэ тон хомор һэн. Тиимэһээ эдэ хоёр нүхэд Ара-Хэрээтэдээ сууда гараһан юм. Гушаад жэл үнгэрбэ. Хоёр нүхэднай мүнөө амиды мэндэ Бэшүүрэй районой «Дружба» колхоздоо хүндэтэйнүүд, буурал сагаан үбгэдүүд, пенсионернүүд болонхой һуудаг. Бадма абгаймнай дала гара наһатай, бухы наһаараа ажахыдаа һайнаар хүдэлжэ, олон дахин магтаал, һайшаалда хүртэһэн, нютагайнгаа эгээл үндэр наһатанай нэгэн гээшэ. Хоёрдохинь хадаа Бадма абгайн хүршэнь Илья Кузнецов Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда хабаадагша мүн. Тэрэ наһанайнгаа ханитай долоон үхибүүдые хүмүүжүүлжэ, хүл дээрэнь гарганхай.

Н. ГОМБОЖАПОВ,
дайнай ветеран.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ. ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96. приемная—2.54—54. зам. редактора—2-68-08. зам редактора—2-62-62. отв. секретарь—2-50-52 секретариат—2-66-76. отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36. 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58. культуры и школ—2-60-21. 2-57-63 информация—2-60-91. переводов—2,54-93. писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95. отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография ...ственного комитета Бурятской ... делам издательств, полиграфи... ной торговли г. Улан-Удэ, ул. ... Н-02535. Заказ № 237.